Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 549 ԶՐՕՒԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1885 (Ն. Տ.) 11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1885 3 ՍԷՊԷՐ 1303

40 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ,
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

غزته‌سی اداره‌سی

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

Les annonces sont reçues à l'EASTERN AGENCY
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	դահեկան արժէք	200
» » Վեցամսեայ	»	100
» » Եռամսեայ	»	50
Գաւառաց » եւ տեղական թղթատարով տարեկան	»	240
Գաւառաց համար եւ տեղական թղթատարով վեցամսեայ	»	120
Օտար երկիրներ, տարեկան	Ֆրանկ	56
» » վեցամսեայ	»	28

Դաւրս գրկուած լրագրաց ճանրու ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։ Խմբագրութեանս գրկուած Նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր։

ԾԱՆՈՒՑՄԱՆԵՐ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻՆ
ԻՍԱԳԸՆԹ ԷՃԷՆՍԻ
Գոլաթիա-Բերա չեռ-ոֆ, Գարա-ագաչ, Տէյրմէն-խան

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈԼԻՍԵՈՒՆ ՏԱՊԱՏԱՊԸ

ԱԵՐՊԻՆ. Ինչ է պատճառն որ Սերպք աչք անկած են Պուլկարիոյ սահմանակից գաւառներուն վրայ։ Մինթէ Սերպեր չկան նաև Պոսնիոյ, Աւստրիոյ և Մակեդոնիոյ սահմանակից գաւառներուն մէջ։

Սերպք այս հարցման կուտան պատասխան մը, որ ուշադրութեան արժանի է ըստ ամենայնի։

—«Մեք, կ'ըսեն, չենք դադրած աչքերնիս յարելէ Սոֆիայի և Վիտինի գաւառներուն (անձէ) վրայ, ուր կը բնակի ժողովուրդ մը որ թէեւ պուլկար անունը կը կրէ, բայց սերպական ծագումի է, և զոր Ռուսիա նպատակաւ թողուց պուլկար իշխանպետութեան, որպէս զի Պուլկարիոյ և Սերպիոյ միջեւ գժտութիւնը անպակաս լինէին։ Այդ գաւառներ գրաւելու համար Սերպք ներկայ ժամանակը պատեհ կը համարին, նախայն պատճառաւ որ Պուլկարիա նմանօրինակ պահանջում մը կ'ընէ Արեւելեան Ռումէլիի վրայ, և երբ հարաւակողմէն ընդարձակագոյն երկիր մը կը ստանայ, դիւրաւ կրնայ հանդուրժել քիչ մը հող կորուսանելու հիւսիսակողմէն։

«Բայց գլխաւոր պատճառ մը որով կը պահանջենք վերջապէս Սերպիոյ հետ միացնել Պուլկարիոյ այս սերպական գաւառներ, այն է թէ, Պուլկարահոգեկան Սերպ դիւրաւ և շուտով կրնան պուլկարանալ։ Օսմ. հպատակ Մակեդոնիացի Սերպք կը մնան միշտ Սերպ, այսինքն չեն թրքանար, ոչ ալ Պոսնայի և Աւստրիոյ մէջ Գերման կը դառնան։ Բայց ճիշդ այն պատճառաւ որ Պուլկարը ցեղակից են Սերպերուն, Պուլկարիոյ Սերպք դիւրաւ կրնան ձուլուիլ պուլկար տարրին հետ, եթէ թողուին ընդ պուլկար իշխանութեամբ։ Օրինակներ շատ ունինք թէ յարակից տարերք դիւրաւ կը ձուլուին։ Աւստրիա բնակող իբր 200,000 Սերպք Մարիա Թերէզա Կայսրուհւոյն խիստ վարչութեան օրով խմբովին գաղթեցին Ռուսիա, ուր շուտով ռուսացան, ձուլուելով իրենց պաւ եղբարց հետ, մինչ այն Սերպեր որք մնացին յԱւստրիա, Սերպ են դեռ, ունին սերպական ջերմ զգացում, և կը խօսին ընտիր սերպերէն։»

ՊԱՌԷՆՊԷՐԿԵԱՆ ՏՈՒՆԸ. Պերլինէ կը հեռագրուի առ Թագուհի Լորտ Սալիսպրիի պուլկարական Միութեան ներկայացուցիչը շատ ջանացին ի Պերլին, Սերպիոյ պէս պահպանողական պետութեան մը ձեռքը լինի, քան Պուլկարաց ձեռք, որք զայդ առաւելութիւն ցարդ գործածեցին ապստամբութիւն գրդռելու նահանգին ամեն կողմը։ Մակեդոնական սահմանաց վրայ Սերպիոյ համար լաւագոյն դիրք մը շահաւոր կը լինի Թուրքիոյ, որ հոն Պուլկարներէն աւելի Սերպերուն ուղղամտութեան կընայ վստահիլ։ Ուստի, կ'երեւի թէ Բ. Դուռը աւելի կը շահի քան կը կորուսանէ եթէ Վիտինի և Սոֆիայի երկու սերպաղարմ գաւառներէն գոնէ մին Սերպիոյ ձեռքը լինի քան Պուլկարիոյ։»

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. Ինչպէս ընթերցողք կը յիշեն, Պիզմարք Իշխանը թող չտուաւ որ Պրունսվիքի Դքսութեան օրինաւոր ժառանգ Բիմպերլանտի Դուքսն յաջորդէր հանգուցեալ Դքսին։ զի Բիմպերլանտի Դուքսը կը վերարերէր Կելֆերու հին կուսակցութեան. հետեւեալս, հակառակ էր Կայսրութեան եւ պաշտպան՝ գերմանական փոքր իշխանութեանց անկախութեան։ Պիզմարք Իշխանը Վիլհէլմ Կայսեր եղբօրորդի Ալպրեդ Իշխանը Պրունսվիքի Խնամակալ ընտրել տուաւ, որ նոյմ. 3ին մեծ հանդիսիւ մտաւ Պրունսվիք։ Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, չոգեկառքն որ ի Պրունսվիք կը բերէր Ալպէրդ Իշխանը՝ կը կրէր «Պիզմարք» անունը։

—Պաղթիկ ծովուն եւ Հիւսիսային ծովուն միջեւ ջրանց մը բանալու ծրագիրն իրականութիւն դառնալու մօտ է։ 153 միլիոն մարք ծախք պիտի լինի։ Բրուսիոյ կառավարութիւնը պիտի վճարէ այս ծախուց 50 միլիոն, և ինք պիտի կատարէ շինութիւնը։

—Գերման կառավարութիւնը փոխառութիւն մը պիտի կնքէ՝ բանակին հրացանները փոխելու և բարւոքելու համար, որ մեծ ծախք կը պահանջէ։

—Ռուս կառավարութեան պահանջմամբ, Ընդհանուր Դատախազն, ի Պերլին, դատի ենթարկեց Ֆելիքս Զայդլիցի (ժողովրդական Լրագիր) անուն թերթն, որ յանդգնած էր գործածել սապիսի «բացատրութիւն մը», Զարեան բռնապետութեան—Այսպէս կը հեռագրէ Թայմսին Պերլինի։ Իսկ Թայմի Պերլինի թղթակիցն։ Իսկ Թայմի Պերլինի թղթակիցը կ'ըսէ թէ այդ թերթ Զարեան բռնապետութեան վրայ «սաստիկ յօդուած մը» հրատարակած էր։ Երկու տեղեկութեանց օրն ալ ճիշդ լինի, հաստատելի կարեւոր իրողութիւնն այն է թէ, գերմանական լրագիրք այսօր չեն կրնար ռուս կառավարութեան արարքը քննադատել, առանց յոյժ անհաճոյ հետեւանաց։

—Թայմսին Վիէննայի Պերլինի թղթակիցը կը ծանուցանէ նոյմ. 4 թուով, թէ «Բոլոնացւոց անխղճօրէն արտաքսումն ի Բրուսիոյ՝ կը շարունակէ։ Վերջին շաբթուն մէջ ալ 759 արտաքսեալ Բոլոնացիք հասեր են Քրաքով, Աւստրիական Բոլոնիա։»

ՊԻՐՄԱՆԻԱ. Թագուհւոյ մը յղութիւնը կրնայ մեծ դեր խաղալ պատերազմի կամ խաղաղութեան յոյժ կենսական խնդիր մը որոշելու համար, յորմէ կախեալ են հազարաւոր հայատակաց և օտարազգեաց կեանքեր։—Ով որ չի հաւատար այս ճշմարտութեան, պիրմանական խնդրոյն վիճակը դիտելով կրնայ բուժել իւր միտք։ Գիտէք ինչ է պատճառն որ Պիրմանք գործը կ'երկարեն, և անգլիական վերջնագրոյն կտրուկ պատասխան մը չեն տար։—Որովհետեւ, կ'ըսէ Ռանկիւնէ (Անգլ. Պիրմանիա) առ Թայմս ուղղեալ նոյմ. 2 թուով հեռագիր մը, որովհետեւ, Պիրմանաց խօսքին նայելով, իրենց Թագուհին, Սուբայահ Լադ, յոյժ է, և յայտարարած է թէ կուսաց չանդն ու ամուսին, և վառօդի հոտը վնասաբեր պիտի լինին իւր առողջութեան, և հետեւապէս, պիրման կառավարութիւնն առժամապէս պիտի խնայէի Անգլիացւոց ո՛ և է պահանջմանց առջեւ, մինչեւ որ Թագուհին զատակ բերէ։ զի յոյժ կարեւոր է ժառանգ մ'ունենալ պիրմանական Գահուն համար։ Անդարձութենէն յետոյ, Պիրմանք նախայարձակ պիտի լինին, և անշէջ Պիրմանիա պիտի արշաւեն։

Ամեն ճշմարտութիւն ճշմարտանման չէ միշտ...։

ԵԳԻՊՏՈՍ. Սըր Տրըմմընտ Ուոլֆ Զերմանայտ գնդապետին հետ կը քննէ Կարմիր Մոլու նաւահանգստոյ խնդիրը։ բայց, կը յարէ Թայմսին Դահիրէի թղթակիցը, գործն լուանալ չի կրնար տարուիլ մինչեւ որ չգայ օսմ. Պատուիրակը։

Կը հիշուի թէ Անգլիացիք գրաւեցին Կարմիր Մոլու մի քանի եգիպտական նաւահանգիստներն, Օսման Տիկմայի հրոսակներուն ձեռքէն իրենք զանոնց պաշտպանելու համար, և իրենց պատերազմական գործողութեան կեդրոնը՝ Ըստ որում որոշուած է թէ Անգլիացիք քաշուին Եգիպտոսէն, խնդիր է թէ այն նաւահանգիստը որո՛ն պէտք է յանձնուին, ի՞նչպէս կառավարուին և Սուտանեան անտպատին մէջ մինչեւ ո՞ր կէտ։

ՊԵԼՃԻԱ. Պահպանողական—կղերական նախարարութեան հրամանաւ, նորէն 53 հանրային նախակրթարաններ ջնջուեցան։ Այսպէս, ներկայ նախարարութեան [illegible] օրէնքէ [illegible] կումէն ի վեր, 220 նախակրթարանաց աշակերտք կղերական և վանական դպրոցներու փոխադրուած են։ Այն վայրեր ուր կը գտնուէին այս ջնջեալ դպրոցք, Պելճիոյ Ֆլեմական մասին մէջ էին, որ ամենէն աւելի կը կարօտեր նախակրթարաններու։ Բայց, նախարարութիւնը, դպրոցներն յանձնելով կղերին, կ'ուզէ որ կրթութիւնը բացարձակապէս կրօնական ուղղութիւն մը ունենայ, և ո՛չ թէ ազատական—աստուածեան ուղղութիւն մը, զոր Պելճիական վերջին ընտրութիւնք դատապարտեցին, կ'ըսէ նախարարութիւնը։— Այս կարեւոր իրողութիւն ուշադրութեան առնուլ կ'արժէ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ. Պելկրատէ նոյմ. 4 թուով կը հեռագրուի.

Արեւելեան երկաթուղեաց շինութիւնն անընդհատ կը շարունակուի, ոչ միայն ի Սերպիա, այլ նաև ի Պուլկարիա և ի Թուրքիա։ Գիծն ի մէջ Նիշի և Վրանիայի շուտով կը լմննայ, և 2,000 գործաւորք կ'աշխատին Նիշ-Բիրոդ գծին վրայ։

ԱՆԳԼԻԱ. Լանտոնէ կը հեռագրուի թէ Անգլիոյ «Աւետարանական Դաշնակցութիւնը» Թուրքիոյ Քրիստոնէից վիճակին վրայ Տեղեկագիր մը մատուցեր է Արտաքին գործոց Նախարարութեան խորհրդական Պ. Պուրքի, որ խոստացեր է Կ. Պոլսոյ դեսպանին հաղորդել զայն և ընել ինչ որ արժան է։

—Այս օրերս տեղի ունեցան քաղաքային խորհրդոց ընտրութիւնք, և Պահպանողականք թեթեւ յաղթութիւն մը ստացան, յորմէ կը հետեւցուի թէ բացարձակապէս ստոյգ չէ որ առաջիկայ ընդհանուր ընտրութեանց մէջ Ազատականք ստուար մեծամասնութիւն մը չահին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԲՈՒՄԷԼԻ.—Թուղթ լրագրոյն Սոֆիայի Թղթակցը խօսակցութիւններ ունեցեր է Պուլկարիոյ Նախարարապետ Պ. Քարավէլովի և Արեւ. Բումէլիի վարչապետ Պ. Ադրանօքլիի հետ, զոսս հետեւեալ կերպիւ կը պատմէ իւր նոյմ 3 հեռագրով.

«Պուլկար Նախարարապետը նոր ծանուցագիր մատուցած էր Սերպիոյ կառավարութիւնէն, որ կ'ամբաստանէ Պուլկարիա թէ 200 Սերպեր վար դրած է Սոֆիայի բանտերուն մէջ։ Պ. Քարավէլովի զայս ծանուցագիր կը նկատէ Սերպիոյ կողմէ հնարք մը Պուլկարիոյ հետ վէճի բռնուելու։ «Իբրեւ բանտարկեալ Սերպ մը քով կան 30ի չափ փախստեայք Միլան Թագաւորին բանակէն, զոսս պարտաւորեալ ենք մնացանել, և իրենց տեղը վերադարձնելէ աւելի մեծ փափաք չունինք։» Պուլկար Կառավարութիւնն հրաւիրեց Սոֆիայի պուլկարական գործակալի պաշտօնը վարող անձն, զՊ. Ռանկոպէ, երթալ բանտերն անձամբ քննել թէ կա՞ն 200 սերպ բանտարկեալք։

«Ռանկոպէ [illegible] լով, Պ. Քարավէլովի յայտարարեց կտրուկ կերպիւ թէ Պուլկարիա նախամեծար կը համարի հրաժարիլ Արեւ. Բումէլիի Միութենէն, քան ամենավերջ հող մը իրրեւ փոխարինութիւն տալ անցագ և անպարկեշտ դրացւոյ մը (Սերպիոյ)։

«Պ. Ադրանօքի ըսաւ թէ Արեւ. Բումէլիի յոռի մատակարարութիւնը փութացուցած էր զէպքերը։ Պ. Քարավէլովի յարեց թէ Ալէքսանդր Իշխանին շուտափոյթ գործունէութեամբ մը Արեւ. Բումէլիի վարչութիւնն ստանձնելուն շնորհիւ էր որ առաջքն առնուեցաւ անկարգութեանց և աբիւնհեղութեանց, որք օսմ. զինեալ մ'ջամտութիւն մը հարկաւոր պիտի ընէին։

«Պ. Ադրանօքի կարծիքն այն է թէ Միութեան նուիրագործումէն զատ ամեն լուծում ի հարկէ առժամանակեայ պիտի լինի։ Բայց եթէ, միւս Պալքանեան Պետութեանց յանձնութեանց վերջ տալու համար, Եւրոպա պնդէ սահմանագիծ մը վերահաստատելու Պուլկարիոյ և Արեւ. Բումէլիի միջեւ, Բումէլիցիք եւս պիտի նախընտրեն զոհել իրենց ազգային բաղձանքը, քան առիթ տալ Պուլկարիոյ Իշխանապետութեան մէկ մասը Սերպիոյ անցնի։ Այս պարագայի մէջ, Պ. Ադրանօքի կը շտապեայ եթէ ինչ ինչ նոր շնորհներ լինին Արեւ. Բումէլիի ինքնօրինութեան...։

«Պ. Քարավէլովի, սակայն, յուսահատած չէ Պուլկարիոյ չահուց և բաղձանաց նպաստաւոր լուծումէ մը։»

ՌՈՒՍԻԱ. Բոլոնիոյ կուսակալ Կուրքօ զօրավարը շրջաբերական մը գրկեց կառավարչաց, որպէսզի Բոլոնիոյ մէջ բնակութիւնն արգիլն ամեն հողատէր Բոլոնացւոց որք աւստրիական հպատակ եղած են։

—Եթէ անգլիական նաւատորմն ամեն տարի կը ճոխանայ նոր զրահաւորներով և ծովամարտիկներով, Ռուսիա եւս ամեն ջանք և զոհողութիւն կ'ընէ նմանապէս ճոխացնելու զիւր նաւատորմն։

Նոյմ. Զին ուշադրաւ հանդէս մը տեղի ունեցաւ ի Բեռերապուրկ, Նեվա գետին վրայ։ Կայսրն և Կայսրուհին Կաչինայի պալատէն մայրաքաղաք գընացին՝ Ադմիրալ Նեպէնսկի անուն նորաշէն սրընթաց զրահաւորն ջուրն իջեցնելու և միանգամայն ծովամարտիկը սրընթաց զրահաւորը մը առաջին տախտակը զետեղելու կրկին արարողութեան կատարմանն համար։

Արարողութիւնը տեսնելու համար խուռն բազմութիւն գիրուած էր Նեվայի ափանց վրայ, օդին ցրտութեան և տեղացող ձիւնին հակառակ։ Նաւարանին տաղանդաւոր պետը, Պ. Քաղէյ, ընդունեց զկայսրն ու զկայսրուհին, որոց կ'ընկերանային Ռուսիոյ Մոլլկով Ալէքսիս Մեծ Դուքսն և Ծովային Նախարար Զէսդաքոֆ ծովապետն և ուրիշ մեծամեծք։ Պ. Քաղէյ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը մատոյց Կայսրուհւոյն։ Զարը քաղաքական խօսքեր ըսաւ ծովային շքեղագիր պահանջողաց և նաւատորմի բարձրատիճան պաշտօնակալաց։ Յանձնեցաւ Կայսրուհին զսպանակի մը դպաւ, և ահա՛ նորաշէն վիթխարի զրահաւորն որ տասնիսկ բարձրաւանդակի մը վրայ կեցած էր, սկսաւ վեհափառ ծանրութեամբ սահելով իջնել ի ջուր, ի ծափահարութիւն բազմաւոր հանդիսատեսաց և ի ձայն թընդանոթաց շքեղազարդ շոգենաւուց և զրօսանաւուց, որք խռնեալ կային Նեվայի վրայ։

Ահա հացկերոյթ մը տրուեցաւ գլխաւոր հիւրերուն, և հայրենասիրական բաժակներ պարպուեցան ի զարգացումն ռուսական նաւատորմին։ Ռուս սպայ մ'քաջեր է անգլիացի հիւրի մը։ «Անգլիա Ռուսիոյ ճշմարիտ բարեկամն ու դաշնակիցը չպիտի լինի մինչեւ որ ռուսական նաւատորմն, որ այժմ այնչափ փութաջանութեամբ և արագութեամբ կը շինուի, Անգլիոյ նաւատորմին դէմ ի կռիւ դալու չափ ճոխանայ և զօրանայ։»

Ադմիրալ Նեպէնսկի ռուսական առաջին զրահաւորն է, որ շինութեան գրծածուած բոլոր երկաթն ու պողպատը Ռուսիոյ ներքին արտադրութիւն են, այսինքն՝ Անգլիայէն դրեթէ չեն որուած, ինչպէս կը լսեր ցայս վայր։

—= 19 =—

ԹԷՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՖՈՐԹԻՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱԿՈՊԷ

ԶԻԿ-ԶԱԿ
ԿԱՄ
ԿԵՌ-ԲՈՒԹԱՄԱՏ

Գ.

—Կապտա-Ռուժի տնակը։ Վերջին անգամ պիտի պառկինք հոն, բայց դու գիտես որ Վիկուրէյի պէտք ունիմ։ Արդէն շատոնց հոն վերադարձած պէտք է լինի, և պիտի երթանք դտնենք զայն պտկած այն տուփին վրայ, զոր տաղաւարին մէջէն գտնել թերեւս դրկած էի։

—Աւելի լաւ կ'ընէիր հոն թողուլ զայն տուփ։ Վիկուրէյ խորամանկ է թէ և, բայց կրնան եռեւէն լրտեսել։

—Ո՞վ պիտի լրտեսէ։ Տաղաւարը թափուր է, որովհետեւ վարպետը չուած է։ և եւ ալ չէի ուզեր տուրիս պարուհնակութիւնն առաջին եկողին ձեռքը թողուլ։ Արդէն բաւական զղջացած էի, որ չտալով մեկնած ժամանակիս հոն մոռցեր էի զայն։ Երբոր ձեռքս անցնի, վախնալու բան չմնար ինձ։

Արժանի ամոլը դուրս ելաւ երդեցիկ սրճարանին այն դռնէն որ Քոնքորտի հրապարակին վրայ կը բացուի, մինչդեռ Ալֆրէտ և Ժիւլիէն ճաշարանէն հոն կը մտնէին։

Որոշեր էին վար իջնել և աւելի մօտէն տեսնել կոմսուհին և անոր ասպետը, բայց ուշ հասան։ Թռչունները թռած էին։

—Բա՛, ըսաւ Ֆրէսնէ, որ ամեն բան կուրթ մտքը կ'առնուր։ ուրիշ ժամանակի մնաց։ Վաղն ես լիակատար հաշիւ կուտամ քեզ տիկին Լաւիսի և Պ. Թէրկովիցի վրայ։

Դ.

Մինչ Ժիւլիէն Ժէմոզաքը և Ֆրէսնէ ընկերը Դեսպնանց նուագահանդիսին մէջ կը փնտռէին աւեղծական կոմսուհին որ աներեւոյթ եղած էր իւր կեղտկած ասպետին հետ, Քամիլլ Մոնիսթրոլ և իւր օժանդակներն որսի ելնելու կը պատրաստուէին։

Ժամը տասն զարկած էր։ Պուլվար Վոլթէրի տնակին խոհարանը գումարուած էին, երեքն ալ զինեալ, այսինքն կապ և պատրաստ ի չաս։

Քուրաբիէ ուշմութեամբ և արագապէս կատարած էր Քամիլլի հրամանները։ Պատրաստ զգեստուց վաճառատուն մ'երթալով յոտից ցգլուխ հագուած էր։ Ժորժի համար ալ ձեռք մը հագուստ և օրիորդ Մէնիթրոլի համար ալ առնական զգեստ դնած էր։ Քամիլլ պէտք եղածին չափ դրամ տուած էր նմա այս գնումները վճարելու և նոր ուաւելի կանոնաւոր կենաց նախապատրաստութիւններն ընելու համար։

Պ. Ժէմոզաքի տուած ոսկւոյ հինգ գլանակներէն մին այս ծախուց դնացած էր։

Ամարարի սատարն արուարձանի քաղաքացի մ'եղած էր։

Ժորժէ ալ լաւ կոկուած էր ճարտարդաւոր մեկնոցակիցն և տրիրդաւոր դլխարկին տակ, որով ճաշարանի մանուկ դարձած էր։

Բայց ամենէն յաջող ծպտումը Քամիլլինն էր, որ տպագրատան աշկերտի կը նմանէր երկայն սպիտակ սուկանովն և կլոր ու տափարակ գդակով, որ ամբողջապէս կը ծածկէր իւր սեւ ու գեղեցիկ ծամերը, զոր գաղաթին վրայ ամփոփած էր։

Կարծես թէ իւր բոլոր կենաց մէջ արական զգեստ հագած էր, և որովհետեւ հասակն առ նուազն Քուրաբիէի հասակին չափ երկայն էր, ոչ ոք կրնար կին կարծել զայն։

Պրիժիթ չէր կրնար զարմանքը բռնել այս փոխոխութեան վրայ, և կ'սկսէր հաւատալ թէ փողոցին մէջ ամեն մարդ պիտի խաբուէր։

Ոչ թէ կը հաճէր խեղճ կինն այս դիւերային արշաւանաց, որոմ կը ձեռնարկէր Քամիլլ ամպարարի մ'եւ խեղկատակ տղու մ'ընկերակցութեամբ։ ընդհակառակն շատ աշխատեր էր համոզել իւր դեռատի տիկինն որ ետ կենայ դիտաւորութենէն։ բայց որովհետեւ իւր ճարտարախօսութիւնն օգուտ չէր ըրած, հարկադրուեր էր լռել և սակայն ընդունիլ զոր ինչ չէր կարող արգելուլ։

Վաղեմի դպրեսին հուժկու կին մ'էր, չոր և գեղացւոյ պէս արեւակէզ, հինաւուրց զօրականի մը չափ քաջասիրտ, և քաջի մը չափ անձնուէր։

Ի սկզբան ցուրտ ընդունելութիւն մ'ըրած էր Քուրաբիէի։ բայց տղայքը կը սիրէր, և Ժորժէ այն ատենն ընդելացուցեր էր զայն, որ Պրիժիթի ամեն ճիգ թափելով լաւ ճաշ մը պատրաստեր էր, զոր մեծ սխորժով կերան հայր և որդի։

Պրիժիթի ուզեր էր Վիկուրէյի ալ ուտելիք տալ, բայց ցուկասանն հանել հարկ էր, և Քուրաբիէ չէր թողուցեր։ Ճանչելով բնաւորութիւնը, կը հաստատէր թէ այդ ամեհի գազանը մէկը դիշատել երբոր կերակրը գործածելու ազատութիւն տանար, և չէր սխալեր Քուրաբիէ։ Արդէն բաւական աշխատութիւն կրած էր զայն նուաճելու համար, և եթէ նօթի մնալով կատղէր իսկ, լաւագոյն էր կապուած պահել երեսը։

Խոհարանին մէկ խորշը նստած էր մեծ սեղանի մը հաստապնդ ոտներէն միայն կապուած, ցռուկն իւր երկու թաթերուն մէջ երկնցուցած, տուփն ակռաներուն միջեւ, շրթունքը փրփրած, խոր մռնչիւն մ'արձակելով և արիւնալից աչեր թաւալելով։ Կը տեսնուէր որ կ'զգար դիւր պարտութիւն, բայց առթի մը կ'սպասէր վրէժ առնելու, և արդարեւ պատառ մը կ'ընէր զնորէ։

—Պատրաստ ենք, ըսաւ Քամիլլ, ժամ է շուտելու։

—Աւելի լաւ կ'ընես ոտ կենալ, մրմնջեց Պրիժիթ, որ իւր կամքովս մեծցուցած սանին հետ եղակի խօսելու սովորութիւնը պահած էր։

—Մանաւանդ որ, աւելցուց Քուրաբիէ, մեք երկուքս, ես և Ժորժէ, կրնանք կատարել զայս գործ առանց ձեզ, օրիորդ։ Եթէ ինձ մնայ, լաւագոյն կը հաճիմ միայնակ գործել։

—Ո՛չ, հայր, ըսաւ Ժորժէ կիրքով, օրիորդը թող տուաւ ինձ ընկերանալ, և պիտի ընկերանամ քեզ։

—Երեքս ալ ի միասին կը կատարենք, ըսաւ Քամիլլ անվեհեր ձայնիւ։ Եթէ վտանգ կայ, ես ալ բաժինս կ'ուզեմ։

—Վտանգ, ըսաւ Քուրաբիէ ակռանեռուն մէջէն։ կը յուսամ թէ ոչ, վասն զի այդ չարաճճի Զիկ-Զակին որջացած տեղը միայն պիտի դտնենք։ Եթէ բռնել պէտք լինէր, խնդիրը կը փոխուէր, թշուառականն հարկաւ կը պաշտպանէր զինք, և դժուարին քառորդ մ'անցուցնել կուտար մեզ։

—Այս իրիկուն կը բաւէ ինձ տեսնել զայն։ Երբոր ճանչեմ, գիտեմ ընելիքս։

—Տեսնել զայն առանց տեսնուելու, կը վախնամ որ շատ դիւրին չէ։ Վասն զի անշուշտ հրապարակ տեղեր չերեւնար, և եթէ առանձին յարկի մէջ կը բնակի, լաւ չմնիր հոն ելնել։

—Գիտաւոր բանն իւր դտնուած տեղը գիտնալ է, եթէ շուտն առաջնորդէ մեզ, ինչպէս որ կը յուսար։

—Օ՛, այդ մասին տարակոյս չունիմ... եթէ ճանչան չփախչի ձեռքէս... և չկրնար փախչիլ... վրին ճոպանը դիմացկուն է և իմ ձեռքս ուժեղ։ Մեզ դէպ ուղիղ իւր տիրոջ բնակավայրը պիտի տանի։ Երբոր մտ հանինք, յայնժամ պիտի սկսին դժուարութիւնքն։ Ա՛ռ այժմ ինձ ծանր եկածն է թողուլ որ տարուի այս տուփ... եթէ կարենայի ուռի հարուածներով խորտակել զայն, որպէս զի տեսնէինք թէ ի՞նչ ունի փորին մէջ։

—Կարելի չէ, հայր։ Պողպատով պատած է, ըսաւ Ժորժէ։ բայց կրնանք նախ մեռցնել զՎիկուրէյ, և ապա...

—Դիտեմ։ ոմն ունիս քեզ քանի մ'անգամ խածած լինելուն համար։ Ես ալ կ'ուզեմ սատկեցնել, բայց առանց անոր չենք կրնար երբէք ձեռք ձգել անդամ Զիկ-Զակը։ ճշմարիտ է որ եթէ յաջողինք բանալ զայս արկղիկ, թերեւս մէջէն կը դտնենք նորա անցագիրն և այլ թուղթեր...։

—Եւ ուրիշ բաներ, հա՛յր։ Եթէ թուղթեր միայն լինէին, ձայն չէին հաներ երբոր Վիկուրէյ կը թոթվուի։

—Կեղծ բանալիներ թերեւս կամ դաշոյն մը, զոր երբեմն ձեռքը տեսած էի... և ապա չեմ գիտեր ինչ բրաւ։

Քամիլլ օրնքերը պատեալով կը լսէր զայս խօսակցութիւն։

—Կը վախնամ ուրեմն այդ մարդէն, ըսաւ պաղութեամբ։

—Բայց, օրիորդ... պատճառ ունիմ վախնալու, մրմնաց Քուրաբիէ։

—Լաւ, ես միայնակ կ'երթամ։ Այս շուն կ'առաջնորդէ ինձ։ Ես բաւական ուժ ունիմ անոր ճոպանը բռնելու։

—Եւ ես հանդուրժե՞մ զայդ։ Անչափ վատ չե՞մ։ Իմ խօսքս սա տուփին վրայ էր, զոր չկրնալ ձեռք անցնելուս համար սիրտս կը կեղդ։ Բայց թերեւս անոր ալ ճարը կը գտնուի։ Անգամ մ'որ Զիկ-Զակի որջը դտնենք, եթէ չուզէք ներս մտնել, կրնանք շուն ետ բերել, և որովհետեւ ոչ ես պէտք կ'ունենանք անոր, վրին ճոպանովը կը կախեմ զայն և կը լմննայ։

(Շարունակելի)

PARIS

GRANDS MAGASINS DU

Printemps

NOUVEAUTÉS

Demander

le MAGNIFIQUE ALBUM ILLUSTRÉ renfermant 498 gravures des nouveaux modèles de la Saison.

Envoi gratis et franco contre demande affranchie adressée à

MM. JULES JALUZOT & Cie
PARIS

Sont également envoyés *franco* les échantillons de tous les tissus composant les immenses assortiments du *PRINTEMPS*.

Expéditions dans tous les Pays du Monde.

CAISSE GENERALE D'EPARGNE ET DE CREDIT

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄՆՏՈՒԿ

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԿԻ

կեդրոնատեղի 116, Բրաստարակ Լաֆայէթ, Բարիզ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1,000,000 ՖՐԱՆԳ

Բարիզի Ընդհանուր Խնայողական Մնտուկին գործունէութիւնն են, Դասդիրդ կառավարութեան անմիջական «Երաշխաւորութեան» ներքեւ գտնուող, և մեծամեծ պարգեւներով փիճանհանուած թեանց մասնակցող ֆրանսական արժէթղթոց վաճառումը։

Ընկերութիւնը կազմուած լինելով 24 Յուլիս 1857 թուականի օրինագրքին արտաղրութեանց համաձայն, իւր գործողութիւնք ֆրանսայի կառավարութեան քննութեանն և գծմերոյ ենթարկուած են։ Այս մեծ և անժխտելի ապահովութիւնն մ'ալ զոր ընկերութիւնն կ'ընծայէ իւր յանձնորդաց։

Ընկերութիւնը կը գնէ ու կը ծախէ հասարակութեան «անական վճարմանց մէջերոյթս» դիրքով մի փոքր հարստութիւն և ունենալ միանգամայն մեծ պարզ։ Ամ մի շահեցիր։

Ամսական ամանչման տարեկան պէս, բաժանորդ կ'ընդունի իւր գնած արժէթղթին թիւն, և կը վայելէ նորա հրատարակեալներն, որպէս թէ բաժնէթղթին գինն ամբողջովին վճարած լիներ։ Հետեւապէս արժէթղթին շահեկիր պարգեւներն և տարեկան կարգներն իրեն կը վերաբերին։

Ամսական վճարմանը են, բան արժէթղթին 5, 10 և 20 ֆրանգ։

Բանաման տեղեկութեանց համար դիմել առ Ընդհանուր Ներկայացուցիչն Ընկերութեան վասն Թուրքիոյ, Ապտուլլահ Նասի Էֆէնտի, 4 Պոյնտէ-գրաբաս։ Կ. Պոլիս։

Ներկայացուցիչ ի Պրուսա, Յովհաննէս Էֆէնտի Յ. Պասարելեան

Ներկայացուցիչ ի Զմիւռնիա Միսիս Փ. Փեթրոգոզիոս։

ՏԻՕԳԷՆ ՊԻԼՕՏ

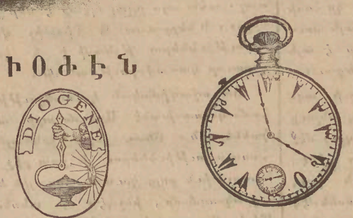

Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ ԵՒ ԸՆԿ.

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԵՐՈՒ ՇՂԹԱՅՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼ ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ ԳՈՀԱՐԵՂԻՆԱՅ

Վերոյիշեալ Տիօժէն նշանը կրող սոյն նորահնար նիքել ժամացոյցներն իրաւամբ արժանացած են Գրաքսաորաց Բնօնէֆիս անուան, որովհետեւ թէ գնով գիւրամատչելի են գործածութեամբ և թէ Տզրութեամբ կը գերազանցեն ոսկի Բռնօսէմթներն իսկ. այս ժամացոյցերն իրենց յարմար գեղեցիկ տուփերն ունին, և կը ծախուին ի գին 30 ղրուշ (4 մէջիտի); տուզինայով առնողներու կանոնաւոր զեղչ կ'ընայ։

Պիլօտ նշանով ճանչցուած մեր գանազան տեսակ արծաթ ժամացոյցերն արդէն բաւական տարիներէ ի վեր լաւ կերպով գնահատուած են ամեն ժամագործաց կողմանէ թէ՛ աստ և թէ՛ ի գաւառս։

Սոյն ժամացոյցերու մեծ աքանակ պատուէրն արդէն սկսած է նախանձ շարժել խելոյ օրինակներու, որոնք իրենց ուղղեն կը յոյսնեցնեն իրենց յոտի ժամացոյցները նրանց օրինակներու, որոնք իրենց ուղղեն կը յոյսնեցնեն իրենց յոտի ժամացոյցները նրանց մէջ մանելու։ Ուստի պարտ կը համարիմ արդէս հասարակութեան ծանուցանել, թէ մեր Ճմարիտ Պիլօտներուն, նոյն իսկ այդ նշանն ալ փոքր ինչ փոփոխեալ յանդգնաբար կեղծելու։ Ուստի պարտ կը համարիմ արդէս հասարակութեան ազդարարել և մասնաւորապէս Պոլսեցի և գաւառացի ժամագործաց որ մեր Պիլօտներն ապրարել և մասնաւորապէս Պոլսեցի և գաւառացի ժամագործաց որ մեր Պիլօտներն (Զիմիի անուամբ Ծանօթ) ոյսուհետեւ պիտի կրեն, բաց ի այս նշանէն, մեր ա-

մեն ամենայն հարկաւոր հոգածութեամբ։ Գաղդիարէն լեզուաւ մեր Ֆանտիկին նոնան

ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄՈՒՏՔԸ Ի ԿՈՍԿԱՍ

Ամիս 12ին, առաւօտեան ժամ 10ին քաղաքիս բոլոր հայ հոգեւորականները ժողովվեցան Վանայ մայր եկեղեցին՝ ներկայանալու Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Մակար Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի։ Քահանայք փիլոն ծածկած դուրս գալով եկեղեցուց, գնացին կանգնեցին առաջնորդարանի դահլիճում։ Մի քանի րոպէից յետոյ դուրս եկաւ Նորին Վեհափառութիւնը և կանգնեց դահլիճի ծայրին, երկու կողմից եպիսկոպոսներով շրջապատուած։ Ասպետական առաջնորդի սրբազան Արիստակէս եպիսկոպոսը դարձաւ դէպի Վեհափառը հետեւեալ խօսքերով. «Վեհափառ Տէր, երեք տարի է, յորմէ հետէ ես վարում եմ թեմս առաջնորդի պաշտօնը և անհամբերութեամբ սպասում էի Ազգիս Վեհափառ Հայրապետին։ Այսօր ահա՝ հասաւ ժամը, եւ ես պատիւ ունմ ներկայացնել Ձերդ Վեհափառութեան քաղաքիս հոգեւորականաց դասը եւ խոնարհաբար խնդրել որ ցոյց տաք նոցա այն ճանապարհը, որով պէտք է գնան նոքա այսուհետեւ և օրհնէք նոցա։

Այդ խօսքերից յետոյ Ն. Վեհափառութիւնը հետագայ խրատը խօսեց ներկայ եղող քահանաներին.

«Իմ ճանապարհորդութեան ժամանակ, ես ինչ-քաղաք մտել եմ, ամեն տեղ հայ ժողովրդից խնդրել եմ որ իրենց աղօթքի մէջ խնդրեն Աստուծոյ որ կարդարէ իմ հոգեւոր և մարմնաւոր կարողութիւնքս իմ եկեղեցին ու ազգը կառավարելու համար։ Ես ցանկանում եմ եկեղեցին և հոգեւորականութիւնը կառավարել ու դատել արդարութեամբ, իմաստութեամբ և առանց աչառութեան։ Բայց արդարութեամբ դատելը չատ անգամ սրով է եղել։ Դուք ի հարկէ գիտէք, ինչպէս Սողոմոն արքան սրով որոշեց իւր դատաստանին մատուցած մանկան հարազատ մայրը։

«Մեզ։ հոգեւորականներիս, սուր չէ տրուած։ Ես սրոյ փոխարէն պէտք է գործ դնեմ աղ և լոյս։ Աղի մի յատկութիւնն է անհամ կերակուրը համեմացնել։ միւսը այն է, որ երբ վէրքի վերայ դրուի՝ կը կսկծեցնէ։ Լոյսն էլ նոյնպէս։ թէ խաւարն է փարատում և թէ այրող է։ Մեր ներկայ հոգեւորականներից շատերը չեն ճանաչում ու յարգում իրենց կոչումն ու պաշտօնը։ Ես այդպիսիներին պէտք է պատժեմ աղով և լուսով։ Հոգեւորականի անձին չեմ դպչի ես։ այլ կը պատժեմ նորա մէջ՝ նորա չարութիւնը, մոլութիւնը և զեղծութիւնը։

«Մինչեւ օրս արժանաւոր և անարժան քահանան չեն եղել որոշուելիս։ Ձեզնից շատերը առանց որ և իցէ նշանաւոր գործ կատարելու իրենց ապարիզում ստացել են զանազան պարգեւներ՝ խաչ, կամիլաւկայ, աւագքահանայութիւն և այլն։ ուրիշ առաւել անարժաններն էլ ամեն միջոց գործ են դրել նոյն պարգեւներին արժանանալու համար։ և այսպիսով արժանաւորութիւնն ու առաքինութիւնը մոռացութեան են տրուել։ Այսուհետեւ պէտք է յառաջադիմեն շնորհքը, իմաստութիւնը և հանճարը։ Դոցա հետ էլ եկեղեցականի առաքինութիւնը և գովելի վարքը ու բարքը պէտք է լինեն նորա արժանաւորութիւնքը։ Իմ օրովս պէտք է բարձրանայ հոգեւորականութիւնը։ Մինչեւ այսօր աշխարհականներն են եղել քահանաների ճանապարհ ցոյց տուողները և նոցա իրենց հաճոյից համաձայն ղեկավարողները։ այսուհետեւ քահանա՛յք պէտք է լինեն նոցա ճանապարհ ցոյց տուողը։ Դուք պէտք է լինէք ժողովրդեան ուսուցիչ։ ո՛չ միայն որդուց, այլ և ծնողաց։ Ես ցաւելով պէտք է ասեմ, որ ձեզնից նոքա, որոնք գիմնազիոնները ում հայ մանկանց կրօնի և լեզուի ուսուցիչներ են, չեն կարողանում իրենց ինամքին յանձնուած մանկանց մէջ մեր եկեղեցու պահանջին յարմար ոգի ներշնչել ու դաստիարակել։ Գալով այն քահանաներին, որոնք որ և իցէ գործում միչեւ օրս յանցաւոր են ճանաչուած, ես այդպիսիների անցեալը չը պէտք է ինկատի ունենամ և ներում եմ նոցա։ բայց նոցանից, որոնք արդէն բանադրուած կամ արգելուած են հոգեւոր իշխանութիւնից։ Դուք պէտք է ջնջէք ձեր սրտից չարութիւնը և համեստութեամբ գործէք ու ձեզ յանձնուած ժողովուրդը հովուէք, ինչպէս վայել է մի ճշմարիտ հոգեւորականի՝ ի միսիթարութիւն իմ սրտի և յուրախութիւն Ազգի և եկեղեցւոյ։

Այսպէս օրհնեց նոցա և արձակեց։ և ամենքը համբուրելով Նորին Վեհափառութեան Աջը, հեռացան քաղցր տպաւորութեան տակ։ (Մեղու Հայասանի)

Արշաֆատ կը հրատարակէ պատմէնն այն բանախօսութեան զոր Տփխիսի առաջնորդ Գեր. Արիստակէս Սրբազան ուղղած է առ Վ.Հ. Մակար Կաթողիկոսն, եկեղեցւոյ մէջ, Թիֆլիս մնած օրը։ Երեկի Թուով հրատարակած ենք արդէն Ն. Վեհափառութեան պատասխանը։

Սրբազնակատար Հայրապե՛տ.

Ի պահուս յորում լցաւ եկեղեցիս սուրբ պերճաշուք փառօք շնորհաձիր գալստեան Ձերոյ, և համբրէն դասու եկեղեցականաց և աշխարհականաց ասէն ի մի խմբելոցս թնդացին սիրտք բերկրապատար, մատիմ պատկառ երկիւղածութեամբ ի դէպ իսկ յիշել զրան հոգեշունչ սաղմոսողին. «Երանի՝ ազգի, որոյ Տէր Աստուած օգնական է նմա. ժողովուրդ, զոր ընտրեաց ի ժառանգութիւն իւր»։

Բա՛ռ, որպիսւոյ Աստուածային օգնականութեան և յատկական մեծի գթութեան են շնորհք առ հայկազանս ժողովուրդ. զի ցրուեալ փարեալ վայելչազարդ ի սփիւռս երկրի յերեսաց աշխարհասասան խռովութեանց և մըրրկածուփ արհաւրաց կենցաղոյս՝ դարձեալ ի դարս ժամանակաց անկապտելի պահեաց զպանծալին իւր Գահ առաքելական, զոր հաստատեցին առաջնորդքն հաւատոյ իւրոյ, սուրբքն Թադէոս և Բարդուղիմէոս, և որ յետ նոցա բազմաչարչար մեծ վկայն Քրիստոսի, սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ. Գահ նուիրական՝ յորմէ ընթացեալ եռաւաղ գեռոց փրկութեան-հաւատոյ, յուսոյ և սիրոյ-արբուցանեն ըմբարաւս հոգւոյ հաճորէն զուակաց նորին։

Բայս գահ երկնածիր, Վեհափառ Տէր, կամ՝ գթութեան նոյն Վերնախնամ Տեսչութեան ղՁեզ հաճեցաւ կոչել, ի բազմել, ի տնաել տաւաղել զՀօտ սրբոյն Գրիգորի ի վարի գալարուղ և առ ջուրս հանգստեան աստուածային փրկարար պատգամաց. վանորայ և Հարսն լուսոյ, Հայաստանեայց եկեղեցի. որ յերեկն և յեռանդն ըզքարձ զգեցեալ սգոյ և տխրութեան, ողբալր զայրութեան իւրոյ վիճակ դառնագին, արդ ցնծայ և զուարճանայ յոսկեհուռա զարդարեալ և պաճուճեալ ընդունել զառագաստն սրբութեան վեհայղ գերաստիճան, որ «յարուցեալ հիւսսի դաս հարաւ, շընչել ի պարտէզ նրա, զի բուրեսցեն խունկք նրա. խունկք բազմերանգի և բազմապիսի, հոգեբուղխ ընչմամբ ընդ սուրբս երկանկացեալ նախորդաց Ձերոյ ի հաստաբուն արմատս ուռճացեալք՝ յանբոյիթս ի խորչակաց և սառնամանեաց։

Այո, աներկբայ են հաւատք ձեր, Վեհափառ Հայրապետ. թէ գայք նախանձախնդիր փափագմամբ պայծառութեան և փառաց Հայաստանեայց առաքելական ուղղափառ սուրբ եկեղեցւոյ ի տալ զշունչ Ձեր ի պարտէզ մեր՝ զի խունկ բուրեսցին, և յայգիս մեր՝ զի դալարեսցին, և յարդիւնս քրտնաջան վաստակոց Ձերոց տացեն զծաղիկս ի հիւսել Ձեզ զպսակ պարծանաց. առ որ յաւէտ ըղձալաթ որդիքս Ձեր համորէն մաղթեմք ի տեառնէ զի գործս ձեռաց Ձերոց ուղիղ արասցէ ի Ձեզ և յայդեսցէ Ձեզ, ի վայելչութիւն և շինութիւն եկեղեցւոյս սրբոյ և ի փառս անուան Ձերոյ։ Մաղթեմք զի օրհնեսցէ և զՕգոստափառ Ինքնակալն մեր և զՄեծ Կայսրն ամենայն Ռուսաց զԱղէքսանդր Աղէքսանդրովիչն, որ ի ցոյց ամենոգորմ խնամոց իւրոց առ Մայրս մեր Ս. Էջմիածին հաստատեաց զվեհափառութիւն Ձեր յԱթոռ առաքելական սրբոյն Գրիգորի, որոյ աղօթիւք և բարեխօսութեամբ անսասան պահեսցէ Տէր զեկեղեցի Հայաստանեայց յաւիտեանս յաւիտենից և զարեւ կենաց հայրախնամ Հովուապետիդ մերոյ երկարեսցէ ընդ ամս յամայր, ի ցնծութիւն սրտից մերոց։ Եղիցի օրհնեալ և անուն Տեառն որ յարոյց ընտրելոյ Ժողովրդեան իւրոյ զմարգարէդ Մովսիսապատիւ, որ դայլ ուղղել զոտս մեր ի ճանապարհս փրկութեան ըստ տատնարանեա պատուիրանաց Նորա։ Օրհնեալ է մուտ Ձեր ի մեզ Վեհափառ Տէր. օրհնեալ և որ գասդ յանուն Տեառն»։

Երէկ Մեղու Հայասանի լրագրէն առնելով նկարագրեցինք այն ջերմ ընդունելութիւն զոր Վեհ. Մակար Կաթողիկոս Թուիլիսի մէջ գտաւ վրացի ժողովրդէն։ Նոյնի Աբեղեանի մէջ այսց կը հրատարակէ վրացի Իշխան Մերեթելիի առ Ս. Կաթողիկոսն ուղղած վրացերէն ուշագրաւ բանախօսութեան պատճէնը.

«Վեհափառ Տէր, կը շնորհաւորենք ընտրութիւն Ձեր ի Մայր գահն հայկական եկեղեցւոյ։ Վրաց ազգը կը յուսայ թէ, Ձեր Վեհափառութիւնն Աստուծոյ շնորհիւ պիտի ջանայ վերանորոգել և ամրապնդել այն բարեկամութիւնն և սէրն, որք վաղեմի բարի ժամանակներն իրար հետ սերտ կապերով կը կապէին Կուկասիոյ երկու քրիստոնեայ ժողովուրդներն։ Հարկ անհրաժեշտ է որ սէր ու համաձայնութիւն միշտ լինի մեր և հայկական ազգի մէջ, եւ առաւել նեղեալ ժամանակ յորում մեր բաբդրանիան ընդամենը խռովութեան սերմեր կը ցանեն մեր մէջ։ Ի սէր որոյ, վրաց ազգն Իվերիոյ սուրբ եկեղեցիով Սուրբ Լուսաւորչի եկեղեցւոյ հետ միասին պիտի աղօթէ Ձեր Վեհափառութեան կենաց երկարութեան համար։»

ՍԵՐՊԻԱ

(Շար. նախընթաց թուոյն և ՀԷՔԼ)

Թէեւ ըսինք թէ ազնուապետականութեան դաս ամենեւին չկայ Սերպիոյ մէջ, և չատ քիչ ալ ոստանիներ կը գտնուին, որոնք կը բաղխեան վաճառականներէ, խանութպաններէ և ուտնի տէր անձերէ, սակայն եւ այնպէս պէտք է գիտնալ որ ազգատականութիւն և ո՛չ ուրեք կը տեսնուի, ինչպէս կը վկայեն Պելկրատ գնացող ականատես ճամբորդներ. անկարն, հիւանդն ու ծերը իրենց ազգակիցներուն խնամքով կը հոգացուին, կամ բանւորներու ընկերութեանց օգնութեամբ։ Գիւղացին, որ ժողովրդեան մէկ իններորդ մասը կը կազմէ, պէտք եղած իրերը, ինչպէս հագուստ, կարասի, սպասներ, հերկման գործիներ և այլն ընտանեկան ճարտարութիւնը կը պատրաստէ, ուստի ինչ որ ձեռագործական ճարտարութիւնը կրնայ զարգացնել, կը պակսի ատ, ինչպէս են՝ քաղաքային շուկայներ, սպառիչներ և բանւորներ։ Ձեռագործական ճարտարութեան զարգացման արդեւք եթէ բնական պայմաններ իսկ չըլլային՝ ուրիշ մի պիտի ներկայանար, այս է 1881ին Աւստրիոյ կառավարութեան հետ կնքուած մաքսային սակագնոց դաշնագիրը, որու հաւանեցաւ այս պետութիւնը բացառիկ դասաւորութիւնը կը վայելէ։

Աւստրիա իր սահմանին երկու կողմը մինչեւ որոշեալ սահմանագիծ մը մէջ գտնուած ժողովուրդներու իրարու հետ ունեցած հաղորդակցութեանց դիւրութիւն մը տալու համար՝ մի քանի սահմանակից պետութիւններու հետ, ինչպէս գլխաւորաբար Իտալիոյ և Բուլգարիոյ հետ՝ փոխադարձաբար մաքսային սակագին մը որոշած է որ Greuz–Tarif կ'ըսուի և որու համեմատ վաճառի տուրքը կիսովին զեղչուած է այն գիւղն, զոր կը վճարէ ամենէն նպաստաւորեալ ազգը։ Աւստրիական ապրանքները որոշեալ սահմանակից մի քաղաքը կը զրկուին, բայց երբ անգամ մը Սերպիա մտնեն՝ կրնան բոլոր երկրին մէջ տարածուիլ. ուստի մաքսային տուրքը՝ որ արդէն շատ թեթեւ, ասով բոլորովին ջնջուած կը լինի գրեթէ և հետեւաբար սերպիական գործարաններ չեն կրնար հաստատութիւն գտնել։ Այս պատճառաւ է որ 1873ի Օրէնքին համեմատ տրուած մենաշնորհներն ամուլ մնացին, ի բաց առեալ չուխայի մեծ գործարան մը ի Բարաչին, և ուրեմն եթէ սերպիացի ազգասէրներ իրաց պես վիճակը Աւստրիոյ առեւտրական սարկաւեհն մը կոչելով՝ կը դպրանան՝ իրաւունք ունին։ Նմանապէս միւս ազգերն ալ իրաւունք ունին դանդատելու՝ արդէն իր մերձակայութեամբը նպաստաւորեալ պետութեան մը ընդհանուած սահմանէն, վասն զի 1879ին Սերպիա 36 միլիոն ֆրանքի դուրսի հետ առեւտուր ունեցած է, որու 65 միլիոնը մի միայն Աւստրիոյ հետ եղած է։ Այս պարագայ ևս հանրային պարարէն ոչ նուազ վտանգ մ'է Սերպիոյ նկատմամբ։

Սերպիա մեծ յոյս ունի իր հանքերուն վրայ։ Արդէն ի Մէթան-Բէքի երկաթի մեծ ձուլարան մը կայ, որ անգլիական ընկերութեան մը կը վերաբերի, սակայն անտառները կը քանդէ և մեծ շահ մը յառաջ չը բերեր։ Ֆիշէն երկաթուղիին շնորհիւ անշուշտ պիտի կրնան Ֆիւբրիսի և Ալեքսինացի մէջտեղերը և Նիշէն ապի՝ Նիշավայի սիրը գտնուած փայտաբարի (լիգնիտ) խաւերը բանեցնել, և մի միայն ազգային Թոբոլնիցայի ձորին մէջ գտնուած արծաթախառն կապարի հանքերը կրկին քանալ։ Վասն զի ինչպէս Ցուսատան ի Լաւրիոն, նոյնպէս և Սերպիա՝ Պելկրատէն 28 հազարամեթր հեռու՝ Կլանիցա լեռներուն մէջ ունի հին ատեն բանուած հանքերու մնացորդներ, որոնք 5—6 առ հարիւր կապար և 39 տասը հազարերորդ ալ արծաթ կ'արտադրեն։

Սերպիոյ մէջ ընդ ամենը 200,000 քաղաքացի կը գտնուի, որոցմէ 36,000 ի Պելկրատ և 20,000 ի Նիշ։ Երկրին մայրաքաղաքը՝ Պելկրատ վերջին տարիներս մեծ փոփոխութիւններ կրած է։ Դանուբի և Սաւի մէջտեղը գտնուած բլրակին կուշտը ընդարձակ փողոց մը շինուած է, որ նոր տանի դատին վրայ բարձրացող սեպաձեւ սարաւանդի մը վրայ կառուցուած միջնաբերդը։ Այս փողոցը երկու կողմէն կրկնայարկ և եռայարկ բարձր տուներով զարդարուած է, որոնց վարի յարկը գտնուած խանութներուն մեծամեծ ապակիներուն ետեւ յարդարուած են այն ամեն իրերը զոր կը տեսնենք Բերայի վաճառականներուն մէջ, ինչպէս տեսակ կերպասներ, մանր մունր երկաթեղէններ, գլխարկներ, պատրաստ ըզգեստներ, կօշիկներ, պատկերներ, գիրք, թուղթ և։ Յաճախանութներն և թրքական սրճարանները բոլորովին անհետացած են, Արեւելքի ամեն յատկանիշ կորսուած է. կարծես մարդ Աւստրիոյ մէջ կը գտնուի։ Հոն՝ ուր փողոցը կ'ընդլայնի և կը սկսի երկու կողմէն ծառերով զարդարուած պողոտայ մը, Միշէլ իշխանին արձանը կառուցուած է՝ ձիու վրայ հեծած, և կը գտնուի միանգամայն շքեղ թատրոն մը իտալական ճաշակով շինուած։ Տարեկան 40,000 ֆրանսական մը կը տուրի նուագածուհոյ խմբի մը, որ երբեմն ազգային եղանակներ կը նուագէ, բայց մանաւանդ գաղղիական եւ գերմանական գործերէ թարգմանուած մասեր։

Ամրոցին զանիվարին վրայ յօրինուած է հասարակաց պարտէզ մը, ուր քաղքին բնակիչներն՝ ամառնայն իրիկուններ կուգան շքեղապայիլ զինուորական նուագածուհոյ խմբին նուագները մտիկ ընելու համար, իրենց աչաց առջեւ ունենալով այն շքեղ տեսարանն որ միանոյն բարձրութեանց սառրոսը կը տարածի։ Նոյն տեղէն կը տեսնուի Սաւի և Դանուբի խառնուածքը լճի մը պէս, և աւելի հեռուն՝ դէպ ի հիւսիս՝ Ունգարիոյ դաշտերը կիսովին ընկղմած, որոնք անսահման կերպով կը կորսուին հորիզոնին մէջ։ Տաճկական տիրապետութենէն ուրիշ յիշատակ չէ մնացած բոլոր քաղքին մէջ՝ բայց միայն քանի մը աղբիւրներ որոնց ճակատն արաբերէն արձանագրութիւններ կան գրուած և կիսափլուլ մզկիթ մը։ Երբեմն բազմաթիւ մզկիթներ կային, բայց որովհետեւ զանոնք նորոգող չկայ՝ ժամանակը չ'ընդհատեր իր գործը, ուստի կաւերին։ Դանուբի երկայնութեամբ գտնուած Տաճկաց թաղի տուներն իսկ բոլորովին անհետացած են, և հոն սպանիացի հրեայներ այժմ հաստատած են իրենց բնակութիւնը։

Կեդրոնի բլրակին երկու դպրվարներուն վրայ, դէպ ի Դանուբ և Սաւ, նոր փողոցներ շինուած են, վայելչագեղ ամառանոցներով, որոնք թէև միայարկ են, այլ ունին պարտէզ, ընդարձակ բակ և այլ յատակից էջեր։ Քաղքին ամեն շէնքերն ալ թէ հին թէ նոր՝ բաց գոյնով ներկուած են. ուստի Սերպիոյ մայրաքաղաքն արժանի է իւր անուան, այն է Պեօ Կրատ, որ կը նշանակէ՝ ճերմակ քաղաք։

Զմռռանը ըսելու որ Թորնմիտրէ Պէլկրատի Պոռ-որ Պոռ-ցնէն է, իր հովանոցներով, ուր դալարագեղ ձորի մը մարգերուն մէջէն օձաձեւօրէն կը հոսի պզտիկ վտակ մը։ Հոս կը գտնուի այն տուներն ուր Միլոշ կը բնակէր եւ հոս է այն վայրն ուր Միշէլ իշխանն սպաննուեցաւ։

Խորհրդարանն, ուր կը գումարուի ազգային ժողովն, այն է՝ Սքուբշինա, անշուշտ ինք մէկ առաջամանակաւ։ Սերպիոյ մէջ սահմանադրական օրէնքն է որ կը տիրէ, սակայն միմիայն մէկ խորհրդարան կայ, մինչ Պեռական խորհուրդն, որ տասնմէկ տասնեհինգ հոգիէ կը բաղխեայ եւ օրէնքները կը պատրաստէ, թագաւորէն կ'ընտրուի։ Սակայն Ազգային ժողովը միայն իրաւունք ունի ամեն օրէնքը եւ ելեւմտացոյց քննարկելու. 170 անդամէ կը բաղխեայ այն, որու երեք քառորդը ժողովուրդը կ'ընտրէ՝ ամեն 3000 հոգիի մէկ երեսփոխան հաշուելով, իսկ մնացեալ մէկ քառորդն ալ թագաւորը փիրենց կրթութեամբը կամ հանրային գործոց մէջ իրենց ունեցած փորձառութեամբը նշանաւոր հանդիսացած անձերու մէջէն։ Ժողովուրդը՝ պաշտօնեայներ, պաշտաօնատարներ, փաստաբաններ, կրօնականներ, չկրնար երեսփոխան ընտրել՝ այլ թագաւորը։ 1804 փետրվար 4ին փաստաբաններու խումբ մը Օրէքացի անդամին մէջ կ'պապատանի. հոն Տաճկաց դէմ պատերազմ կը հրատարակէ և Քարա-Գորգին պետ կ'ընտրէ։ Ահա այս կը լինի առաջին Սքուբշինան, ուսկից կը բղխի սերպիական ազգայնութիւնն և ի վերջոյ պետութիւնը։ Ամեն տեղ աւելի՝ Սերպիոյ համար մարգկանայ ըսել թէ ամեն իշխանութիւն ժողովրդէն յառաջ կուգայ, վասն զի ամեն ընտրողական կալուածատէր է, ուստի և ընտրութիւնը ազատօրէն կը կատարուին, թէև կ'ըսուի որ տագնապի միջոցներու մէջ՝ կառավարութիւնն իր ընտրելիներու յաջողութեան համար չվարանիր ազդեցութիւն գործադրել իր պաշտօնատարներու միջոցաւ։ Եթէ ստոյգ է այս, ցաւալի իրողութիւն մ'է թէ՝ կառավարութեան և թէ՝ կառավարելոց համար։

Գալով հասարարանի շէնքին՝ Պէ կրատի մնացեալ գեղեցիկ յիշատակարանն է այն, և Միշա Անասթասիէվիչ զօրավարին ծախիւքը շինուած է, որ դեռ նոր մեռաւ Պուքրէշի մէջ և որու աղջիկներէն մին Փարիզի սերպի դեսպան ներկայացուցիչ Մարինովիչի հետ ամուսնացած է։ Հոս ամիսներուած են ազգային պատմութեան վերաբերեալ դրամներ, զէնքեր, հնութիւններ, ձեռագիրներ և պատկերներ։ Հոս է նաև գիտութեանց ակադեմիայ ժողովատեղին։ Հասարարանն ունի երեք ճիւղեր, իմաստասիրութեան և գրագիտութեան ակադեմիա, գիտութեանց և արուեստից ակադեմիա և իրաւագիտութեան ակադեմիա, ինչպէս նաև քանանութիւն ուսուցիչ և գրեթէ երկու հարիւր աշակերտ։ Բժշկութիւն ուսանելու համար՝ պէտք է օտար երկիր գիմել։

Պէլկրատի մետրապոլիտը Սերպիոյ ազգային եկեղեցւոյ պետն է. թէեւ երբեմն Ֆէնէրի Պատրիարքարանէն կախում ունէր այն, սակայն Պէրլինի դաշնադրութենէն ի վեր՝ իր անկախութիւնը գտաւ։ Ներկայ մետրապոլիտն է Մրասվիչ, փոքր ինչ ծերունի, որ յաջորդեց Միշէլ մետրապոլիտին, այն ինչ այս վերջինը մերժելով ընդունիլ կառավարութեան կրօնականներու վրայ դնել ուզած մի տուրքը՝ պաշտօնական եղաւ իբր ռուսական գործիչ ցոյց տրուելով։ Այս պարագայն բաւական ցրտութիւն պատճառեց ի Ռուսիա, Աւստրիոյ թելադրութեանց արդիւնք կարծուելով այն։ Մետրապոլիտը Սիւնհոդէն կ'ընտրուի, զոր ի ժողով կը գումարէ ի հարիւն եպիսկոպոսներու երիցագոյնը։

Սերպիոյ մէջ՝ զարմանալի է ըսել որ չատ քիչ եկեղեցի կը գտնուի, և եթէ հաւատքը բոլորովին մեռած չէ, գէթ գործով թուլացած է։ Բոլոր ընակիչք Օրթոդոքս եկեղեցւոյն կը պատկանին, ի բաց առեալ երեք հազար հրէայ, որոնք սպանիական ծագում և լեզու ունին և գրեթէ տասնեւհինգ հազար ալ կաթոլիկ, մեծ մասամբ օտարական, որոնք Տիաքովարի եպիսկոպոսին իշխանութեան ներքեւ կը գտնուին։

Քաղաքային օրէնքը, որ Միլոշի ժամանակ յօրինուած է, աստիրական օրէնքի նմանութիւն մ'է, սակայն ինչ ինչ հետադրդրական փոփոխութիւններ կը պարունակէ, օրինակի համար աղջիկները չեն ժառանգեր և մի միայն օժիտ կ'ստանան, որպէս զի ընտանիքի մը ինչքը օտար ընտանիքի մը չանցնի։

Սերպիոյ մէջ երեք կուսակցութիւնք կան, պահպանողական, յառաջադիմական և արմատական։ Պահպանողականներու պետն է Պ. Ռիսթիչ, երկրին ամենէն մեծ քաղաքական մարդը։ Միշէլ իշխանին մեռնելէն վերջ խնամակալ խորհուրդին անդամ եղած է՝ Միլան իշխանին անչափահասութեան միջոցին, և Թուրքս-Ռուս պատերազմի կնճռաւոր և վտանգաւոր ժամանակը՝ արտաքին քաղաքականութիւնը վարած է, ինչպէս միանգամայն Պէրլինի վեհաժողովին, ուսկից ի դարձին Նիշ և Բիրոթի կարեւոր գաւառները Սերպիոյ բերելու պատիւն ունեցած է. այն ինչ առեւտրական դաշնագրի բանակցութեանց առթիւ չէ ուզած Աւստրիոյ պահանջմանց զիջանիլ՝ և հրաժեշտ տուած է պաշտօնէ՝ տեսնելով որ Վիէննայի դահլիճը կը սպառնայ իր սահմանները փակել Սերպիոյ արտածութեանց և աւստրիական թնդանօթակիրներ ի Սէմլին կ'երթայեն։ Կ'ըսուի թէ Պ. Ռիսթիչ Ռուսիոյ յարած է, սակայն բուռն կերպով կը բողոքէ ըսելով «Ինչ որ կ'ուզեմ իմ երկրին համար՝ այն անդին ինչքն է, զոր մեր արեան գնով ստացած ենք, այս է անկախութիւն։ Աւստրիոյ հետ պէտք է լաւ յարաբերութիւններ ունենանք, բայց չենք կրնար մոռնալ ինչ որ ըրած է Ռուսիա մեզի համար։ վասն զի անոր կը պարտաւորինք մեր գոյութիւնը։ Նա է որ 1812ին, 1813ին, 1821ին և 1830ին մեզի համար միջամտեց և մեր ազատագրութիւնը ստացաւ։ Անօգուտ է վերջին պատերազմին միջոցին մեզի համար ըրած զոհողութիւնները յիշել։ Եւ տակաւին չատ բաներ կրնանք յուսալ անորմէ։ Ամենուն բարեկամ, ոչ ուստիք ծառայ։ ահա այս ըլլալ պէտք է մեր յատկանիշը»։ Ի ներքուստ Պ Ռիսթիչ վաղահաս նորութիւններու թշնամի է և կուսակից զբաւոր կառավարութեան մը։

Ցառաջադիմական կուսակցութիւնը կը համապատասխանէ Արեւմուտքի ազատականներուն։ Բնաւ յարգ չընծայեր հին հաստատութիւններու և չատ քիչ ալ ակածութիւն ցոյց կուտայ ազգային եկեղեցւոյ նկատմամբ, ինչպէս որ տեսնուած է Միշէլ մետրապոլիտի վէճին առթիւ։ Երկրին մէջ կ'ուզէ ներմուծել ամեն ինչ որ արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը կը կազմէ, այսինքն՝ մեծ ճարտարութիւն, երկաթուղի, ելեւմտական գործեր, դրամատուն և վարկ, ամէն կարգի կրթութիւն, գեղեցիկ յիշատակարաններ, լաւ սալաքարներով և կազմլուսաւոր քաղաքներ, բարձր կեանք վարող գիւղական ոստաններ, հարստութեան ամուր, և այս յայտագրին իրագործումը չատանելու համար՝ կառավարութեան ամուր, և այս յայտագրին իրագործումը չատանելու համար՝ կառավարութեան հայրենասիրութիւնից և իշխանութեան ընդարձակում, ինչպէս նաև կեդրոնացում։ Թագաւորը՝ որ իր երկրին համար արագաքայլ յառաջադիմութիւն մը կը փափաքի՝ աւելի «ազատականներու» այս խմբին յարած է։ Մանաւանդ, ինչպէս ամէն վեհապետներ, որոնք կը վախնան այն բախումներէն զոր Եւրոպիոյ ներկայ կացութիւնը կրնայ յառաջ բերել, սա եւս իրեն գլ'սաւոր նպատակ ընտրած է իր բանակը զօրացնել։

Իսկ արմատական կուսակցութիւնը երկու խումբի կը բաժնուի, որոնց միտումները բոլորովին այլազան են։ Մին կը բաղկանայ գիւղացիներէ և գիւղերու քահանայներէ, որոնք սեղական հին ազատութիւնները անվթար պահել կ'ուզեն և քիչ հարկ վճարել։ Ուստի յառաջադիմականներու նորարարութեանց հակառակ են, որոնք ստակի կարօտ են և որ կեդրոնին իշխանութեան գործելու շրջանը կ'ընդարձակեն։ Այս մասին Սերպիոյ չինականները կը նմանին Զըվիցերիոյ գիւղացիներուն, որոնք անգթաբար կեդրոնացման միջոցները կը սերժեն և Տանիմարքայի չինականներուն, որոնք ստորին խորհրդարանի մէջ մեծամասնութիւն ունենալով՝ տարիներէ ի վեր չեն քուէարկեր ըստ իրենց կարծեաց՝ քաղաքներու նպաստաւոր եւելմտացոյց մը։ Վերջապէս կը նմանին Նորվեկիոյ գիւղացւոց, որոնք Ոսկար թագաւորին խորհրդոց արգելք կը լինին, Շուէդի մէջ այնքան սիրեցեալ և սիրոյ ալ արժանի թագաւորի մը խորհրդոց։ Իսկ միւս խումբը կը բաղխեայ երիտասարդներէ, որոնք օտար երկիրներ ուսում առած են, և նոյն տեղերէն բերած են յեղափոխական և ընկերվարական գաղափարներ։

Եթէ ընտրութիւնք ազատ ըլլային ի Սերպիա՝ գիւղացւոց կուսակցութիւնը յաղթական կը լինէր, ըստ որում ընտրող է ամեն չափահաս անհատ որ տուրք մը կը վճարէ իր կալուածներուն կամ հասոյթներուն վրայ։ Արդ 360,000 տուրք վճարող անհատ կը գտնուի և ասոնցմէ գրեթէ լոն տասներորդը գիւղացի է։ Բայց երբ արմատականներու միւս խումբն, որ քաղաքացիներէ կը բաղկանայ՝ այնպիսի ծայրայեղ գաղափարներ կը տածէ, որոնք երբէք չեն գործադրուած այնպիսի երկրի մը մէջ, ուր ոչ դրամագլուխ կայ գիւղուած և ոչ ալ ըստորին դաս, և ուր ընկերվարութեան էական սկզբունքն իրագործուած է, այն է՝ «Ամեն արտադրողն իր արտադրութեան ամբողջականութիւնը», որովհետեւ հողային սեպականութիւնն ընդհանուր և հաւասար կերպով բաժնուած է, բնականաբար գիւղացիները կ'երկչին եւ ծայրայեղները կառավարութեան ձեռքը կը մնան, որ երբեմն զգաստական բուռն միջոցներ ի գործ կը դնէ ասոնց նկատմամբ։

Գալով ազգային մասին՝ Սերպիոյ նպաստակներն ու խորհուրդները չատ ընդարձակ են։ Եռանդուն հայրենասէրներ հեռաւոր ապագայի մէջ՝ Տուչանի կայսրութեան վերահաստատութիւնը կ'երազեն, կատարեալ ցնոր մը։ Ուրիշներ՝ ինչպէս նաև Ակրամի մէջ ալ, կը յուսան թէ օր մը սերպօ-խրուատի պետութիւն մը իր իշխանութեան ցուպին ներքեւ պիտի միացնէ այն ամեն ժողովուրդներն, որոնք միեւնոյն լեզուն կը խօսին, ինչպէս Խռուատները, Սերպերը, Սլաւոնները, Տարմաներն եւ Գարատաղցիները։ Սակայն ասոր համար կամ պէտք է որ Աւստրիոյ հպատակին այս բոլոր ժողովուրդներն եւ կամ զայն անդամալուծելու աշխատին։ Թէեւ այս խորհուրդն ազգայնութեան սկզբունքի հիման վրայ զօրացած է, սակայն կայ դաս մ'ալ որ ուրիշ խորհուրդ մը կը տածէ՝ այն է Հին Սերպիան իւրացնել, այսինքն Վրանիայի հարաւային կողմը՝ Մակեդոնիոյ այն հիւսիսային մասն, որ սերպիական վաղեմի թագաւորութեան փառաց եւ անկման հանդիսավայրն է, վասն զի հոն է Իրէք՝ երբեմն սերպ մետրապոլիտներու աթոռանիստն. հոն է Աքրիտ՝ ուր Տուչան ընդհանուր Բուլանիոյ կայսերական թագը գլուխը դրաւ, եւ հոն է Բոսպոս, պատերազմի այն դաշտն, ուր վերջապէս Օսմանեան Մահմէտ յաղթանակեց։

Ճ.

ՊԻՏԱՆԻ ԱԶԳ

ՏՕՔԹԷՕՌ ՌՕՊԷՆՍՕՆ

ի գիւրութիւն իւր ամեն կողմէ դիմող յաճախորդաց, որոշած է պարտ հետեւ գտնուիլ ամեն օր ժամի 4էն մինչեւ 7, ՆԻՒԼԻ ԻՊ ԴԵՂԱՐԱՆ, ԵԷՆի-ՃԱՄի, Նամատանի դէմ, թիւ 12։

Տօքթէօռը, բաց ի կուրծքի, Պատանդաի եւ Ազգաց հիւանդութիւններէ, որոց համար արդէն համբաւ ստացած է, կը զբաղի նաեւ մանուածրապէս փամիռչոյի եւ Միրզանչի հիւանդութեամբ եւ Գաղիական սիրոյ, որոց համար մեծ հմտութիւն ստացած է հիւանդանոցաց մէջ։ Լուսագրականութեան, Պատանդաի լուսանման եւ Ղոգիներով կատարուած գամանաց վերաբերեալ նորագութիւնք ի գործ կը դրուին ամենայն ազնուութեամբ։

Երեկաշաբթի օրերը աղքատները ԶՐԻ կը դարմանուին։ 12—16

ՍԱՐԳԻՍ Դ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ

Ցանկապարտ է Մարդիկ

Ամեն անոնք որ կ'ուզեն տեղեկանալ Սարգիս Դ. Հալաճեան էֆէնտիի՝ ապրանաց պատասխանութեան և

Քանի որ Մակար Սրբազան Կաթողիկոս պիտի մեռյ ամեն պարագայից մէջ, կը հետեւի թէ Ռուսիոյ Հայոց Կաթողիկոսը մեր Կաթողիկոսը չպիտի լինի, եթէ մերժենք, —Ո՞վ կ'ուրանայ թէ ինքնին լոյժ ծանր անպատեհութիւն մէ այս։ Անո՛նք միայն կրնան ուրանալ, որք այդ պիտի միջոցներով կ'ուզեն պահել թուրքիոյ Հայերն անջատել Էջմիածնի Մայր Աթոռէն։ Եւ իրօք, գիտելի իրողութիւն մէ թէ, զՄակար Կաթողիկոս մերժել տալ ուզողները ճշդիւ անոնք են գլխաւորապես, որք անցեալն մէջ մեծ ջանք բերած են Սսոյ Կաթողիկոսութիւնն ուժոյժնելու, այն թիւր սկզբամբ որ Թուրքիոյ Հայք օր մը դիւրաւ կարենան բաժնուիլ Էջմիածնի Մայր Աթոռէն։

Արդ. քանի որ Ռուսիոյ Հայոց Կաթողիկոսն իրրեւ մեր Կաթողիկոսը չընդունիլ ինքնին անպատեհութիւն մէ, որոշելու խնդիրը կը վերածուի գիտնալու թէ, այս անպատեհութիւն արդեօք կը փոխարինուի՞ մերժման օգուտներովն։

Եթէ մերժելով զՄակար Կաթողիկոս, Պալատենեան ինքնին՝ հրաշիւք իմն՝ կը վերաքնուի, ուրեմն մերժե՞նք։ Եթէ չընդունելով զՄակար Կաթողիկոս, Ռուսիոյ Կայսերք միանգամ ընդ միշտ յանձն կ'առնուն ապագային մէջ անխիտր հաստատել ամեն Մելքիսեդեկ Սրբազաններու ընտրութիւնն, ուրեմն չվարանի՞նք մերժելու։ Բայց եթէ գիտենք թէ այս ենթադրութիւնք ցնորական մտածումներ են լոկ, ուրեմն բացայայտ է թէ մերժումն օգուտ չուներ, —այլ միայն անպատեհութիւն և վնաս։

Այս չատ պարզ տրամաբանութեամբ կուգանք սա եզրակացութեան թէ, Ազգ. Ժողովոյն համար նկատելի միակ կէտը պէտք է լինի որչէլ ճանապարհաւ զի ճանաչմամբ կրնանք վերապահել Ազգին ամեն իրաւունքներն, և միանգամայն բանաւոր միջոցներ գտնել այն իրաւունքները փրկելու ապագային մէջ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎՈՅ ՎԱՂՈՒԱՆ ՆԻՍՏԸ

Երէկ, ժամը 9ին, Քաղաքական ժողովոյ ատենապետ Վսեմ. Նուրեան էֆէնտի Պատրիարքարան երթալով, երկար խորհրդակցութիւն մ'ունեցաւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հետ։

Ազգ. ժողովոյ վաղուան Նստին կատարեալ բարեկարգութիւն ապահովելու և օր ևէ անպատշաճ ցոյցերու առաջքն առնելու համար, ամեն նախահոգ միջոցներ որոշուեցան, և պէտք եղած հրահանգները տրուեցան պատկանեալ վարչութեանց։

Ազգ. ժողովոյ վաղուան նիստն ըստ ժողովոյ որոշման, պիտի լինի գը-ուընկակ, և Տեարք երեսփոխանք ամենայն ապահովութեամբ և ազատութեամբ կարող պիտի լինին կատարել իրենց նուիրական պարտաւորութիւններն այսպիսի կենսական խնդրոյ մը մէջ։

Տարակոյս չկայ թէ ամեն Երեսփոխան իւր ազգային պարտականութեանց դէմ մեղանչած պիտի համարուի, եթէ այսպիսի ծանր վայրկենի մը մէջ չփութայ անձամբ իւր քուէն տալ կենսական խնդրոյն որոշման համար։

Լսուած լինելովթէ ազգայնոց ըստուար խումբ մը Մակար Կաթողիկոսը ճանչել չուզելու չինծու ցոյցերուն դէմ հակացոյց մ'ընել կը պատրաստուին, հարկ կը համարինք յայտարարել թէայս ցոյցեր ու հակացոյցեր աւելորդ են բոլորովին։ Եթէ անոնց հեղինակներու նպատակն Ազգին ու Եկեղեցւոյն շահն է, Ազգ. Երեսփոխանութիւնն ամենայն ազատութեամբ և խնդրոյն կատարեալ գիտակցութեամբ կարող պիտի լինի Ազգին և Եկեղեցւոյն շահուց համապատասխան որոշման մը յանգիլ։ իսկ եթէ նոցա նպատակն անկարգութիւն յարուցանել և օրինաւոր որոշմանց խափանարար լինել է, օգտակար կը համարինք յայտարարել թէ, այսպիսի ձգտումներ օրինաց ամենայն խստութեամբ պիտի արգիլուին և պատժուին, շնորհիւ ձեռք առնուած նախահոգ միջոցներուն։

Արդէն փաղուան թուով պիտի հաղորդէ Ազգ. ժողովոյ վաղուան Նստին վերաբերեալ ամենավերջին տեղեկութիւնները։

Յունական Խորհուրդն իւր շաբաթական նիստն երեկ ի Պատարքարան, ատենապետութեամբ Ներսէսեան Ներսէս էֆէնտիի, և Կեդրոնական Մնաւոկի վերաբերեալ խնդիրներով զբաղեցաւ։

Ցաջորդ նիստը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ չորեքշաբթի ի Ղալաթիա։

Նախորդ թուով մը ծանուցինք թէ Տիգրանակերտի վիճակին Մխիթարեան Միաբանութեան Ասորիք խմբովին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ գիրկը դիմած են։

Տիգրանակերտի այցելու Հովիւ Դերասիրէս եպիսկոպոս Դերձակեան խնդրած էր Ազգ. Պատրիարքարանէ, որպէս զի Մշոյ Ս Յովհաննու վանուց միաբաններէն Մկրտիչ և Առաքել վարդապետք Տիգրանակերտ զրկուին ընդ փոխի, Միխիթարի ժողովուրդն հովուելու համար։ Ազգ. Պատրիարքարանը ծանուցանելով զայս Մշոյ Դեր. Առաջնորդին, յանձնարարեց որ յիշեալ երկու վարդապետաց առաքումը փութացուի։

Մալաթիոյ Քաղաքական ժողովը հեռագիր մ'ուղղելով Ազգ. Պատրիարքարան և ծանուցանելով թէ տեղւոյն առաջնորդ Դեր. Սրապիոն եպիսկոպոսը վանքէն յառաջնորդարան բերուած է, և նորա պաշտօնավարութեան համար արտօնութիւն կը խնդրէ։

Կիլիկեան ժողովը որոշեց արտօնել Դեր. Սրապիոն եպիսկոպոսի պաշտօնավարութիւնն և միանգամայն գրել առ Ամեն. Կաթողիկոսն Կիլիկիոյ, բստ որում Մալաթիա Կիլիկիոյ թեմ կը համարուի։

Ցառաջիկայ կիւրակէ օր Գարակէօփրիւկի եկեղեցւոյն տօնախմբութիւնը լինելով, տեղւոյն քարոզիչ Դեր. Եղիկէ եպիսկոպոսն, Աւագերէցն և Թաղ. Խորհրդոյ անդամք երէկ Պատրիարքարան երթալով, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր ներկայացան և հրաւիրեցին զն. Սրբազնութիւն նոյն օրը պատարագել Գարակէօփրիւկի եկեղեցւոյն մէջ։

Մալաթիոյ կողմէ Ազգ. երեսփոխան ընտրուած է Տիգրան էֆէնտի Ճըգնաւորեան։

Ինդպատ Միացեալ Ընկերութեանց կազմուորեալ Ա.յմաղովսկիի ծովնարին վիճակահանութիւնը պիտի տարուի յառաջիկայ կիւրակէ, 3 Նոյեմբեր։

Մանամասնութիւնք պիտի ծանուցուին Ընկերութեան կողմէ պաշտօնական ազդարարութեամբ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ Իմ. թիոզի պատուանշանին ոսկի շքաղեղրաին ընծայել Ընդհանուր Պարտուց վարչութեան անդամ Ագիրեա Կէօչէր էֆէնտիի, ի վարձատրութիւն իւր մատուցած ծառայութեանց։

Առաջին կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ Տանիմարքայի Արտաքին գործոց նախարար Պ. Տըրօզէն Օրնիչի և արքայական պալատան վերատեսուչ Պ. Տըլօրն Շօլտի։

Առաջին կարգի Մէճիտիէ Տանիմարքայի գահաժառանգ իշխանի տան վերատեսուչ Պ. Նակէրի և Արտաքին գործոց պաշտօնատան ընդհանուր տը Նորէն Պ Տուտլիի։

Նոյնպէս այլ և այլ կարգի պատուանշաններ տրուեցան Տանիմարքայի քաղաքային և զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարաց։

Դեսպանախորհրդոյ չորրորդ նիստը տեղի կ'ունենայ այսօր, միջօրէն յետոյ։ Այս նիստ առաջիններէն աւելի կարեւորութիւն ունենալ կը թուի։ Քաղաքական ակմբոց մէջ ընդհանրապէս կը կարծուի, թէ մեծ Տէրութեանց ներկայացուցչք այս աւուր գումարման մէջ պիտի կարենան համաձայնութեան մը յանգիլ Պալքանեան խնդրոյն հիման վերաբերեալ սկզբնական կէտերուն վերայ, որով պիտի հարթուի գործնական որոշման մը շաւիղն։

Թուրք կ'ըսէ թէ հակառակ Բերայի լրագրաց կարծիքներուն, ինք ստոյգ աղբիւրէ առնլով կը պնդէ թէ Դեսպանախորհրդոյ խորհրդակցութեանց ելքը պիտի լինի նպաստաւոր և խաղաղասիրական։

Անգլիական և Եգիպտական կառավարութիւնք հեռագրաւ իրենց գոհունակութիւնն յայտնած են առ Բ. Դուռն, Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշայի Եգիպտոսի օսմանեան պատուիրակ անուանման առթիւ։

Միտիլլիի ընդհանուր դատախազ Պ. Մինաս Համամաբուլօ Ամէնդի օսմանեան դեսպանատան առաջին քարտուղար անուանած է առաջարկութեամբ Ակեահ էֆէնտիի։

Անգլիական դեսպան Սըր Հուդդ երէկ երեկոյ ժամը 4ին Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Արտաքին գործոց Նախարար Վսեմ. Սաիտ փաշայի և Խորհրդական Վսեմ. Տատեան էֆէնտիի հետ։

Տէտէ-Աղաճի անգլիական հիւպատոս անուանած է Սրբ Փոն և Բոր Սայիտի ֆրանսական հիւպատոս անուանած է Պ. Մօզէր։ Կայսերական կառավարութիւնն իւր հաւանութիւնն յայտնած լինելով այս անուանմանց մասին, վերոյիշեալ հիւպատոսք իրենց պաշտօնատեղիներն ուղեւորեցան։

Կայսերական կառավարութիւնն հրամայած է բոլոր կառավարական պաշտօնատանց որպէս զի 1299 թուականէն առջի տարիներու պարտուց ի հաշիւ ո և է վճարում չլինի, յիշեալ որ այս մասին պատրաստեալ Կանոնագիրը գործադրուի և նորա տրամադրութեանց համաձայն արժեթուղթք չբերեալներութեան հանուին։

Ըէյիի Վարչական Խորհրդոյ անդամ Նարտէնֆիլտի էֆէնտիի հրաժարականը այդ պաշտօնը բաց մնացած լինելով, յանձնուեր է Պ. Կէօչէրի որ արդէն նրմանօրինակ պաշտօն մ'ունի օսմանեան Հանրային Պարտուց վարչութեան և երկաթուղեաց միացման Ընկերութեան մէջ։

Պրուսայի գաւառական քննիչ Հիւսէյին Համիտ պէյ, որ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուէր, Դատական Նախարարութենէն իւր պաշտօնին վերաբերեալ ինչ ինչ հրահանգներ ստացած լինելով պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

Ռուսօնուքէն կը գրեն առ Բոլէրդնէ թերթօֆոնին։

Պուլկարական նաւատորմիղն որուն կը հրամայէին միսն ռուս սպայք, այս վերջինց կողմէ յանձնուեցաւ յատուկ յանձնաժողովոյ մը։ Պատերազմական նախարարն երկար ժամանակ վարանեցաւ այդ սպայից հրաժարականն ընդունիլ, փան զի ո՛չ մէկ պուլկար չկար անոնց յաջողելու կարող, այլ վերջապէս հարկադրեցաւ ընդունիլ։ Նաւատորմին վարչութիւնը մեծ խանգարման մէջ գտնուեցաւ։ Հրաժարեալ ռուս բարձրաստիճանաց յաջողելու համար, պատերազմական նախարարն ի պաշտօն կոչեց Ռուսիոյ ծովային նախկին սպայներ, որք քաղաքական պատճառներով հարկադրեալ են Ռուսիայէն դուրս ապրելու։ Այդ սպայից մին արդէն անուանեցաւ հրամանատար մեծ մարտանաւու մը, միւսներն ալ կ'սպասուին ի մօտոյ։

Սէրէզէն առնուած վերջին լրոց նայելով, Արեւելեան-Մակեդոնիոյ պուլկարական սահմանագլխոյն վրայ, Ճ. ւմասի, Բալաբ.բի և Նէկրոբ.բի բանակները չարունակ ռազմամթերք կ'ընտանան Փաւլլայի և Տրամայի ճանապարհով հետզհետէ հասնող զօրաց համար։ Ռուսիան և պատերազմական պաշարի մեծ մթերանոցներ հաստատած են Սէրէզի գլխաւոր կեդրոններուն մէջ։ Այդ կողմերու ընակիչք օր աւուր կ'ընդարձակուին։ Սակայն պուլկարական բանակը տակաւին ո՛ր և է շարժում ըրած չէ յայնկոյս սահմանագլխոյն։

Կըսուի թէ Սպարապետութիւնն որոշած է 1000 ձի եւս գնել տալ, թնդանօթաց գործածութեան համար։

Սպարապետութեան պաշտօնատան մէջ յանձնախումբ մը կազմուած է ի նպաստ կարմիր բանակին եղած նորաստուութիւններն առնլու համար։ Նուիրատուութիւններն պիտի հրատարակուին։

Ծովային Նախարարութիւնը կը շարունակէ իւր պատրաստութիւններ։ Ութն զրահաւոր կազմ և պատրաստեն առաջին հրամանին ճանրայ եղնելու։ Միանգամայն նոր պայմանագրեր կնքուած են 20,000 տոն հանքածուխի գնման համար։

Ներքին գործոց Նախարարութիւնն արգիլեց յունական Ասէոբոլն լրագրոյ մուտքն ի Թուրքիա։ Նմանօրինակ արգելքներ պիտի դրուին նաեւ Ամէնդիի ան լրագրաց համար որք Թուրքիոյ նկատմամբ թշնամական լեզու մը կը գործածեն։

Արքունի անձնապահ զօրարանակի Սպայակոյտի նախագահ ֆէրիզ Օսման փաշայի ամուսինը նախընթաց օր մեռաւ։

Սպարապետութիւնը նկատելով որ կայսերական բանակաց մէջ սպայակոյտի սպայից պէտք կ'զգացուի, որոշեց զինուորական վարժարաններու մէջ գտնուած սպայները կայսերական բանակեղերը զրկել, որով յետ այսորիկ զինուորական վարժարաններու մէջ մնայն երկու ներքին սպայներ պիտի մնան և զինուորական կրթութիւնը պիտի կատարուին վարժարանաց անօրէններու ձեռօք։

Մարաքաղաքս հասած մանաւորը լրոց նայելով, երկիւղ կայ որ սերպիական բանակը սահմանագլուխը չանցնի։ Միան թագաւորն յոյժ փափուկ կացութեան մը մէջ կը գտնուի, իւր ժողովրդեան, մանաւանդ բանակին մէջ տիրող ոգեւորութեան առջեւ, որ կը սասկանայ դիւանագիտութեան դանդաղ ընթացքին պատճառաւ։

Կը լուսցուի սակայն, թէ մեծ Տէրութեանց ներկայացուցչաց կողմէ նիշի և Պէլկրատի մէջ եղած ձեռնարկներն ի բաց պիտի վանեն զբ և է պատահականութիւն որ կրնայ արգելք լինիլ Եւրոպայի կատարելի՛ք խաղաղասիրական գործողութեան։

Եօրկիոս թագաւորն հետեւեալ կերպիւ պատասխանած է այն բանախօսութեան զոր Ամէնդի օսմանեան դեսպան Ակեահ էֆէնտի արտասանած էր, իւր յանձնարարագիրը մատուցանելով Ն. Վեհափառութեան։

Տէր Դեսպան,

Ձեր ձեռքէն ընդունելով Վեհ. Սուլթանի գրերն որով մերվրդ կը տրուի թէվֆիգ պէյի իմ քով վարած պաշտօնին, կը փութամ օգուտ քաղել այս առիթէն յայտնելու համար իմ գոհունակութիւնս նորա բարւոք պաշտօնավարութեան համար։

Հաճութեամբ կ'ընդունիմ միանգամայն ձեր ձեռամբ Վեհ. Սուլթանի յանձնարարագրերն որք կը ներկայացնեն զՆեղ իբր արտասովոր պատուիրակ և լիազօր դեսպան։

Այն փափաք զոր յայտնեցիք ինձ յանուն ձեր Օգոստափառ Վեհապետին, երկու պետութեանց միջեւ կեցած բարեկամական սերտ յարաբերութեանց առաւել եւս ամրապնդման համար խորապէս կը յուզեն զիս և նոյնչափ և ես կղգամ զայդ փափագ։

Ձեր միջոցաւ կը խնդրեմ Վեհ. Վեհափառութենէն հաւատալ, թէ փոխադարձաբար կը կրեմ այն զգացումներ զորս արտայայտեցիք ինձ յանուն Նորա։

Դատական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Իրաւագիտական վարժարանի դասախօսութիւնք պիտի բացուին յառաջիկայ երկուշաբթի առաւօտ ժամը 4ին։

Ի տարուս կը հրատարակենք Թուրքիոյ Երերուն Պարտուց յարդարման համար, Նախարարաց և Պետական խորհրդոյ կողմէ պատրաստեալ և Վեհ. Սուլթանի Իրատէով վաւերացեալ Կանոնագիրն։

ՄԱՍՆ Ա.

Ի ՄԱՍԻՆ ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՅԱՐԴԱՐՄԱՆ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Յօդ. Ա.— Երերուն Պարտուց յարդարման համար Մայր Տուփար մը պատրաստուած է։ Այս Տուփարին մէջ պիտի արձանագրուին, շրջաբերութեան հանուած բոլոր արժեթուղթք, «Երերուն Պարտուց յարդարման արժեթուղթք» անուան ներքեւ և յետագայ յօդուածին մէջ բացատրուած ձեւին համաձայն։ այս Տուփարի գործածութիւնը պիտի յանձնուի յատկապէս կարգեալ յանձնաժողովոյ մը։ Այս յանձնաժողովն պիտի բաղկանայ Ելմտական նախարարութեան ընդհանուր ծախուց և հաշուց հին անօրէններէն, Սպարապետութեան հաշուակալութեան դիւանի նախագահէն, Պետական Խորհրդոյ կողմէ կարգեալ պաշտօնէի մը և բոլոր կեդրոնական պաշտօնատանց հաշուակալներէն։

Յօդ. Բ. — Յարդարեալ Պարտուց արժեթուղթք առանց տոկոսի պիտի լինին, և քանակութիւնն ալ 700,000,000 դահեկան։ Ի հարկին երեք անգամէն և հետեւեալ բաժանմամբ չշրջաբերութեան պիտի հանուին։

Սերիէ.	Դահեկան	Բանալոնէրէն Իրատէնէրը	Աբժէրդիրն աբժէրդիրէն
Ա.	150,000,000	3,000,000	50
Բ.	150,000,000	1,500,000	100
Գ.	150,000,000	300,000	500
Դ.	150,000,000	150,000	1,000
Ե.	100,000,000	10,000	10,000

Վերոյիշեալ հինգ տէրէ արժեթուղթք, ոչ Կանոնագրոյն կից օրինակին համեմատ և ամեն տէրէ զատ զատ կարգադնամարով և Թուրքերէն լեզուաւ պիտի տպագրուին և պատրաստուին։

Յօդ. Գ. — Արժեթուղթք՝ անանուն են և ստացողին պատկանելու պայմանաւ չերջաբերութեան պիտի հանուին։ Իւրաքանչիւր արժեթուղթ՝ պիտի կրէ Ելմտական Նախարարութեան պաշտօնական կնիքն և Յանձնաժողովոյ անդամոց երկուքին անձնական կնիքներն։

Յօդ. Դ. —Պարտուց յարդարման արժեթուղթք, Ե. յօդուածի մէջ ցոյց տրուած առ կախ պահանջից և ապառիկներու փոխարէն, թէ՛ մայրաքաղաքի պաշտօնատանց և թէ՛ գաւառներու գանձատանց մէջ իրենց դրամ պիտի ընդունուին և ցոյց տրուած պարտուց ի հաշիւ պիտի անցուին։ Ի հաշիւ պարտուց անցուելու գործողութիւնն, ներկայ կանոնագրոյ թուականէն մինչեւ հինգ տարի կրնայ տեղի ունենալ, որոյ համար Ելմտական նախարարութիւնն յատուկ հրահանգ մը պիտի պատրաստէ։ Այս օրէնք, իբր բացառութիւն, չպիտի գործադրուի միայն Կրէտէի, Հիճազի, և Լիբանանու մէջ։ Որբերու (եթիմ) ստացուածքն ալ դուրս ձգուած են այս գործողութիւնէն։ Հինգ տարուան պայմանաժամին լրանալէն յետոյ, Ե. յօդուածին մէջ ցոյց տրուած առ կախ պահանջից և ապառիկներու փոխարէն պիտի ընդունուին յարդարման արժեթուղթք ցլուսն պայմանաժամի։

1. Թէ Ելմտական նախարարութեան կողմէ ուղղակի և թէ նահանգաց մէջ գ-ԼԷ-ղէներու կամ սեղանաւորներու յանձնուած հասոյթից փոխարէն մնացեալ պահանջքն, դատարանի մը կողմէ վճռուած լինի կամ ոչ, 2. Կալուածոց, Ռեմթիթիա կոչուած տարոյց, զինուորական տրոց և կալուածահամար չվճարուած դիւղերու մէջ առնուած գիւղական տրոց մնացորդն, 3. Թէ վաճառական թէ արհեստագործ և թէ պարզ ժողովրդեան վրայ եղած տաւանորդի եւ այլ տրոց պահանջքը դրամով և կամ ապառնօք վճարելու պայմանաւ տաւանորդի կամ ուտեստի և կամ սերմանելու համար տրուած արմտեանց փոխարէն։ 4. Արքունի մթերանոցաց և մաքսատանց մէջ գտնուած և ոչինչ առնուած արմտեաց և ապրանաց փոխարէնն. 5. Տէրութեան գ-ԼԷ-ղէներէ և այլ պարտատէրերէ ունեցած այն պահանջքներն որոց վճարումն թէ կարճ և թէ երկայն պայմանաժամերով որոշեալ է։

Յարդարման արժեթուղթք ապահովեալ են վերոգրեալ հինգ փոխարինութիւններով, բայց թէ մայրաքաղաքի և թէ նահանգաց թաղապետութեանց առ կախ հասոյթք բացառութիւն կը կազմեն։

Յօդ. Զ. — Վերոգրեալ յօդուածին մէջ յիշուած պարտատէրք պարտին, իրենց պարտուց փոխարէն արժեթուղթ տուած տուեն աւելցած կոտորակը դրամով վճարել։ այսինքն երբ 65 դահեկան պարտք ունեցող անձ մը 50 դրուշոց արժեթուղթ մը տայ պիտի մնացեալ 15 դահեկանը դրամով վճարել։ Տէրութեան գանձերն ստացած կոտորակներու համար դրամ ետ չպիտի տան։

Յօդ. Է.—Պարտուց յարդարման ցանձնաժողովն պարտի, ամեն երեք ամիս, ցուցակ մը պատրաստել։ յորում պիտի արձանագրուին այն եռամսեայի մէջ շրջաբերութեան հանուած արժեթղթոց և նոցա փոխարէն ի հաշիւ պարտուց կատարուած գործողութիւնք։ ամեն տարեգլուխ այս չորս եռամսեից ցուցակները պիտի կցուին և պիտի ուղեցուին Ելմտական նախարարութեան ընդհանուր հաշուեկշռոյն վրայ։

Յօդ. Ը.— Մինչեւ 1299 թուականէն առջի տարիներու հաշուէն, արքունի ամբարանոցներու և մաքսերու մէջ մնացած արմտիք և ապրանք, այն Կանոնագրոյ թուականէն մինչեւ հինգ տարի պայմանաժամով, անյապաղ ծառայի պիտի դրուին և փոխարէնն ալ Պարտուց յարդարման արժեթղթերով պիտի կարգադրուին։ այս գործողութիւնք պիտի արձանագրուին տուեալներու մասին։

ՄԱՍՆ Բ.

Ի ՄԱՍԻՆ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՅԱՐԴԱՐՄԱՆ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Յօդ. Թ.— յարդարման արժեթուղթք պիտի փոխանակուին մինչեւ 1299 թուականին առջի տարիներու պարտուց մնացեալ, որք են՝

1. Ի բաց առեալ Դ. յօդուածի մէջ նշանակեալ նահանգներն և Թաղապետութեանց շրջանակներն, միւս բոլոր կառավարական պաշտօնատանց և նահանգաց պաշտօնէից, քարտուղարաց և սպասաւորներու առ կախս մնացած ամսականներն։

2. Վաճառականաց և կամ այլոց, թէ Հեվ-ԼԷով և թէ առանց Հեվ-ԼԷի Ելմտական նախարարութենէն ունեցած պահանջքներն որք զինուորական և այլ պաշտօնատանց տրուած արմտեաց և ապրանաց կը վերաբերին։

3. Նոր, հին և փոխանակեալ օսմ. արժեղթոց, գ-ԼԷ-ղէներու հ-ԼԷ-ղներու, և Ռ-ԼԷ-մթներու փոխարէն, անձնական ամսաթղթոյց և թէ քաղաքային պաշտօնատարաց և թէ զինուորականաց հանգստեան թոշակց պահանջքն։

4. Եվգաֆի գանձուն Ելմտական նախարարութենէ ունեցած հին պահանջքն։

Յօդ. Ժ. — Այն անձինք որք, դատարանի մը վճռագրով մինչեւ 1299 թուականէն առջի տարիներէ պահանջք ունին Կայսերական կառավարութենէն և կամ պարտք, պարտին իրենց պահանջից փոխարէն Պարտուց յարդարման արժեթուղթ ստանալ որպէս զի կարող լինին իրենց առ Տէրութիւնն ունեցած պարտքն արժեթղթով վճարել, վասն զի կարելի չէ պահանջքի մը փոխարէն դրամ պահանջելով պարտուց համար արժեթուղթ տալ։

Յօդ. ԺԱ. — Այն պարտքերն, որք յարդարման արժեթղթով պիտի փոխանակուին 19 զրչի հաշուով մէճիտիէի պիտի փոխուին և փոխանակութեան ատեն մնացորդ կոտորակք պիտի տրուին։ երբ այս գործողութիւնք արքունի գանձերու մէջ կատարուին անմիջապէս արժեթուղթք ծախուելով պիտի ջնջուին։

Յօդ. ԺԲ. — Պարտուց մուրհակք երբ յարդարման արժեթղթոց հետ փոխանակուին, 50 դահեկանէն պակաս եղող գումարներու համար կայս. գանձուն կողմէ դրամ չպիտի տրուի, որովհետեւ այդ գումարաց կոտորակներն արքունի գանձուց մէջ պիտի մնան։

Յօդ. ԺԳ. — Այսն կանոնագրոյն գործադրութիւնն յանձնուած է Ելմտական նախարարութեան։

25 մուհարրէմ 1303 և 25 հոկ. 1301

Ըստ վերոյիշեալ կանոնագրոյ, կազմուելիք յանձնաժողովն իւր առաջին նիստը կ'ընէ այսօր Ելմտական պաշտօնատան մէջ. ուստի այն անձինք որք, «Երէկ, հէվ-ԼԷ և այլն ունին, պարտին նախ և առաջ վերոյիշեալ յանձնաժողովոյ դիմելով արձանագրել տալ Մասնաւոր կերպով պիտի հրատարակուին արձանագրութեան գործողութիւնքն։

ԼԷՊԼԷՊԻԶԻ-ՔԱՏՐԻՅԼ

Յակոբ էֆէնտի Ասատուր սոյն անուամբ ընտիր պարերգ մը յօրինած է, ազգային ակամաւոր երաժշտատեր Տ. էֆ. Զուխաճեանի Լէպլէպիզի Հօրհնէ Աստ Օրէրէֆէն առնլուած և դաշնաւորի համար կարգադրուած։ Ամեն երաժշտասէրք, որք տեսած են զայն, կը հաւատան թէ յառաջիկայ ձմրան սրահներուն մէջ մեծ յաջողութիւն ունենալ կոչուած է այդ զուարթ ու ախորժ փարերգը։ —Կեդրոնատեղին է Թիֆլիս, Ս. Աթանասեան և ընկերութեան, Պոլիս, Համիտիյէ Ճաւատէպի, 24։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՊԱՅԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Պայլաթիա, 31 Հոկտեմբեր

ԸՆԴԱՌԱՋ ԱՐԺԵԹՂԹՈՒԹ

Օսմանեան Քօնսոլիտ

		Դահեկան
Դրեկ երեկոյ գոց. (Մինչ. D. 1)	տ Գ. Կ.	45 4 1/2
Պարսկոյ գոցուածքին վերջը	»	45 3
Բերլին մէջ	»	— —
Ռաւատուն բացուեցաւ	»	45 3
Բարձրագոյն գին	»	45 3 1/3
Նուազագոյն »	»	45 3
Կէս օրին	»	45 3
Դիսամուրիւն 1858)	A. Սեր.	25 3/4
» 1862)	»	
» 1860)	»	
» 1863)	B.	15
» 1872)	»	
» 1865)	»	
» 1869)	C.	15
» 1873)	»	

Ինկլիզ եգիպտական

Դրեկ երեկոյ գոցուածքում	69	2 1/2
Այս առաւ. բացուածքում Գ. Կ.	69	2 1/2
Կէս օրին	69	2 1/2

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 11 Նոյեմբեր, ժամ 3 վայր. 15 երեկոյ

Ռնդ. քօնսոլիտ			100 7/16
Ռուս. »	Սերի Դ.	բացուածքում	13 15/16
» »	»	գոցուածքում	13 15/16
» »	»	Ա.	26
» »	»	Բ.	15
» »	»	Գ.	13 7/8
Օթոման 1871			66
Փոխառութիւն 1877			78
Պանք Օթոման			9 3/8
Ռուսական փոխառ. 1873			95
Եգիպտական միացեալ (Ինկլիզիկ)			63
» առանձն. (բրիտիշեսթիկ)			85 5/8
Տպրա Սանիտ			60
Օսմանիալ (փոխառ. Բօշիլա)			87 1/4
Հանդարական պարատաթղթի 4%			— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ			— —

Վիեննա, 11 Նոյեմբեր, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125 90
Օսմանեան երկաթգիր	17 20

ԲԱՐԻԶ ԲԹԹ ՊՈՐՍ

Բարիզ, 11 Նոյեմբեր, ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռնդթ 4 1/2 %	108 02 1/4
Օսմանեան քօնսոլիտ Սերի Գ.	14 12 1/2
Եգիպտական	349 37 1/2

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Օրթագիւղ, 30 Հոկտ.

Անհիմն երկիւղներ։—Նախապատիւ խնդիրներ։—Ս գիրք։—Մենք ու գրերը։—Պատմագրային վիճաբանութիւն։—Զ գրին դերը։—Զ ի կրօնական Իշխանութիւնք։—Լրեսուն երկու տարի առաջ։—Թուրքերէն Հայոց առաջին Ռուսատեսակ Խորհրդարան։—Պեռերէնուն Թացեալ փոստքեր։—Արմատացեալ նախապաշարմունք։—Մխիթարական երեւոյթ։—Տարուին և կրօնական ժողով։—Կապկութեան պաշտպանութիւն։—Սիրաբանս, գիտութիւնք, և կրօն, ժողով։—Հոկտ. 25 ի նիստն։—Բանէն փաստաբան և Պ. Գրիս։ Ղազարոսեան։—Երեսփոխանաց տարիքի խնդիր։—Մեր Իշէլիեսի դուքաք։—Հոկտ. 25ի Միրապոն։

Գիտնականներէ ոմանք երբեմն կարծիք կը յայտնեն թէ՝ աշխարհ ո՞րպիսի զարգացման վիճակի մը կրնայ եկեղեցուիլ, եթէ օր մը արեգակն յանկարծ այլ ևս տաքուլ թիւն չպարգեւէ նմա։ Զե՞նթէ կարող մեզ ալ մտածել թէ ինչքան տարաբաղդի կը դնայ լինիլ մեր կացութիւնն երբ օր մը յանկարծ Պալաքէֆինոյ խնդիրն ալ ևս չնորհէ հուր մեր հոգիներու, բորբոքում մեր ուղեղներու։

Բայց հաւանակա՞ն է որ չուտ պատահի այդ դժբաղդութիւնը։ Պարագայ մը միայն կրնայ քիչ չատ հաւանական ընծայել Պալաքէֆինոյ խնդրոյն վաղընդ փոյթ լուծումն—երբ կ'ըսենք վաղընդ փոյթ, պէտք է հասկընալ առ նուազն մի քառորդ դար։—Այդ պարագայն կը ներկայանայ այն օրն երբ ձեռնարկենք լուծել այն խնդիրներն՝ որք մեր ազգային խնդրոյ օրակարգն են—առանց չատ յետոյ երթալու—գէթ առ նուազն երեսուն և հինգ տարիներէ ի վեր։ Պալաքէֆինոյ տակաւին հազիւ քսան տարիներ են որ կ'զբաղեցնէ մեր մտքերը։ լուծման կարգին մէջ նախապատուութիւնն իրեն չենք կրնար տալ։ Այդ նախապատուութիւնը վերապահուած է նախ ս գրին հնման որ արժանի է ամենուս խորին ուշադրութեան։

Այդ խնդիրն 1852 թուականին արդէն սկսած է գրաւել Հայոց ուշադրութիւնը։ միայն թէ՝ փոխանակ «ուղղեալ» ուրիշ բառ մ'ի, «գ»ն՝ որ պատիւ ունի հարիւրին ուշադրութեան առարկայ լինելու։ Սակայն այժմ այդ խնդրով զբաղողները կը կոչուին «բանասէր», իսկ այն տաեն «զազաէր»—ինչպէս կը տեսնուի Մ՝ոնի 12 թուոյն մէջ հրատարակեալ յօդուածէ մը։ Ստոյգ է որ ազգ»ն բառն հայոց լեզուին մէջ այն բառն է որ միշտ նոյն մնալով անդադար նշանակութիւն կը փոխէ։ օրինակի համար այժմ ալ նորա զանձերին «ազգասէր» կանուանեն որք Մակար Սրբազանը չեն ուզեր կաթողիկոս յորջորջել յօժարին։

Այո՛, բառերը, գրերը, կենսական կարեւորութիւն ունին Հայոց համար, համազգային կարեւորութիւն, և ամեն ազգային ճգնաժամի նախապատուութիւնն իրենց կը տրուի — ո՞ գիտէ թերեւս գրերը կրնան համարուին — ինչպէս կաթողիկոսական հարցն, նոյնպէս գրերը հնչելու եղանակն աշխարհս բոլոր Հայերն